

74814
BIBLIOTECA POPULARĂ
„SOCEC“

~~Inv. A. 38.590~~

No. 83

~~Inv. 4814.~~

272877
P

FATA POPEI

DE

ION DRAGOSLAV

8147
748

859-32

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co., Săciatate Anonimă

1909

23910-83

BIBLIOTECA UNIVERSITARA

COTA 4814

1961

L

CONTROL 1957

rec 24/04

B.C.U. Bucuresti

C7418

ÎN LOC DE PRECUVÂNTARE

N'am la cine să mă îndrept oameni buni să-mi facă o prefață la cele dintâi încercuturi ale mele literare de proză și pace. M'am dus la unul din cei mai buni critici ce i avem; dar mi-a spus că îs prea neisprăvite și slabe și că au să-mi strice mult din faima mea.

— Dar, eu, vreau, Domnule, să le scot într'un volum; le-am și vândut Casei de editură Socec & Co. și trebuie să le dau la tipar.

D-ta îi fi pentru D-zeu mai dămol și mai omenos și apoi pe lângă ele, vei mai găsi și alte bucăți scrise acum în urmă.

În sfârșit văzând și văzând că prietenul meu, nici nu vrea să audă așa ceva, mă ho-

tării să-mi fac singur o precuvântare; nu de alta, da spre a întâmpina unele nemulțumiri ce ar stârni începuturile mele și să vă spun:

Eram poet gol și pace; tipărisem prin niște reviste câteva cântice și a mers bine; mai cu seama la cel dintâi cântec: „De trei nopți și de trei zile“ publicat în „Sămănătorul“, ce ochi dulci și strălucitori nu s'au îndreptat spre mine și câte mâni nu s'au întins să mi-o strângă pe a mea, laudându-mi cântecul; parcă și trecătorii se uitau la mine și sopteau:

— Uite un poet nou.

Iar eu mă umflam în pene ca un păun și asta îmi dădea ghies în neștiința mea de rostul vieții de cântăreț, să cred că cine ști ce colac îmi va aduce, când va vedeă lumea că am tipărit și câteva cântece bune.

Dar visurile mele, visurile de cântăreț au rămas; cântecele nu mi-au adus alt folos decât încă un an de întindere prin nevoi; că de m'am alăturat de cei ce m'au laudat, uni au tăcut, iar alți au zis, de ce nu iau slujbă.

— Domnule, îi spun unuia dela care

nădăjdusem mult să mă încurajeze: arde sufletul în mine să scriu. Am ceva, care nu-mi dă pace nici să dorm și îmi spune: „Scrie“.

Dar el mi-a spus cu glasul aspru:

— Proză, proză, nu poezie.

— Aha, mi-am zis: acestuia îi place mai mult proza.

În adevăr, aveam, eu, niște amintiri și niște povești într'o ladă, dar în mine șoptea cântecul, care din ziua ceea, dacă nu s'a mai muiat, dar mă prinse un descuraj, și nu le am mai scris, căci tot în ziua ceea mi-a mai spus unul:

— Frumoase poezii tipărești D-ta, dar vezi cutare care scrie proză, nu duce atâta lipsă.

Cu toate astea poate nu m'aș fi sinchisit atâta, dacă nu aș fi văzut cum la unii prozatori le zurnăe, buzunarele de gologani și scriu despre ei gazetele cu laude, și ar fi trecut și asta. Dar veni și toamna târzie cu vânt strein și despuitor de pomi; florile muriseră în straturi și pe ape alergau unde rezezi una după altă; iar despre miază noapte

veneau nouri fumurii ca niște balauri cu zeci de brațe și eu ședeam într'o odaie, undevă sus, la un cârciumar burlac, un om gras cât o puțină și cu un gât cât a porcului lui din cotet; toată ziua fumă țigări și pufnea ca o mașină de tren ajunsă în stație și se uită la geamurile prăvăliei cârpite cu hârtie și se întrebă: — „Când dracu oi ajunge să pun și geamurile cele“. La mine barim vântul intra pe ușă și eșea pre fereastră. Cu toate astea mă obișnuisem cu nea Andrei, cum îl chema, și nu-mi venea să mă despart de dânsul, că și el era un oropsit de soartă; ne credeam unul altuia.

Era o istorie întreagă cu nea Andrei.

Avusese și el casa lui, o băcănie mare aproape de șosea, nevasta lui.

Cine l-a pus, cine l-a povățuit că a făcut averea pe numele nevestei, ca nu cumva să moară el, și să o dea rudele lui afară.

Da, nevasta nu s'a mulțumit nici cu atâta: Ci îl povățui să vindă și casele, iar bani să-i pună bine. Cum e azi a luat gologani de pe casă, cum îi diseară s'a culat și cum e după miezul nopții, nevasta s'a sculat și luându-i

bani, dusă a fost până în ziua de azi. Și a rămas omul, cu un nod în piept să sufle ca o mașină de tren și să fumeze țigări peste țigări, întrebându-se: „Când dracu o ajunge să pună și geamurile cele“ ?

Dar într'o zi, mă pomenii cu vardiști, doctori, lume, cârciumarul se vede că nu-i ajunsese cât mi se jăluisse mie, ci se dusesese să se plângă și rudelor lui de pe ceea lume.

În alta zi veni ră creditorii, portărei cu căruțe, și încărcară tot, lăsându-mi pe lângă un mobilier strașnic și o ladă de zahăr plină cu cenușă, pe care portărei o asvârliră în curte.

Vântul, doar, de mai dădea câte o raită pe la mine, la prăvălie încaltea se ducea și venea; intra pe ferestre; pătrundeă prin chepengul deschis al pimniței și acolo, după ce bodogănea înădușit și pipăea toate cotloanele ca un sugaciu după ce dijmuește toate boloboacele, apoi eșea tot pe unde intrase chiuind și strigând, și isbindu-se de toate zaplazurele.

O lumânare într'un sfeșnic făcut dintr'o cartofă, o ladă de zahăr în loc de masă și un scaun cu un picior beteag, iacă mobila

lăsată; încolo pereți împodobiți cu niște ființi roșiatice ca niște pietre de inele. Lucru destul de dăunător pentru un doritor de somn ca mine; ceeace mă punea într'o cumpănă grea, și dacă nu aveam o credință de vrednicie în suflet și o minte care să mă ducă prin toate colțurile vieții, să mă întrebe: „Ce-i de făcut?” cine ști ce mă socotiam. Iar într'o zi vântul scutură și rămășița de foi galbene ce mai rămăsese pe un pomn în fața casei și prinse să bureze a ploae. O furtună strașnică parcă se deslănțuî în mine și chipul al doilea ierni grele, crude și nesuferite ca și chipul morței se ivî în mintea mea. Gând nu rămase ne întrebat și simț necercetat! „Ce-i de făcut?” Și drept răspuns, nu știi de unde răsări nebunul gând:

— Proză, proză, nu poezie.

Dar eu gândii pe când o durere de cap prinse să mă turbure.

— Tot proza săracă; am disprețuit-o și acum mă pedepsește.

Și gândii: Poveștile nu sunt la rostul zilei; aveam ceva în mine, de mult gândit, de atâtea ori mă apucase dorul să-l scriu și nu aveam curagiul.

În sfârșit aprinsei nenorocita mea lumânare și mă apucaii de scris și-mi vorbii:

— Ah, doamne, oare n'oi scăpa de atâta sărăcie ?

Și cel dintâi gând îmi răsări să fac o navelă bună, s'o vând și să-mi pun geamurile și să scap de mosafirii de noapte; însă în capul meu parcă îmi dădea cineva cu niște fuse ascuțite.

Eu știeam dela mamă, că și cartofii sunt buni de durere de cap. Repede luai lumânarea și o lipii de masă; iar pe bietul sfeșnic îl făcui felii cu cuțitul și îl lipii la frunte cu o basma. Dar prin minte mi se plimbau atâtea și atâtea chibzuri, că nu știeam căruia să-i pun mâna în cap și scrisei și eu în dorul lelii ce îmi veni mai la îndemână și cetii; eră ceva, însă îi mai trebuieà câteva cue pe ici, pe colo și o apucaii dela capăt și scrisei din nou.

Însă obosit peste măsură numai mă lăsaai așa pe pat, cu gândul să mă scol îndată și lăsaai lumânarea aprinsă, și nici nu știu când adormii. Cât a trecut, D-zeu știe, că deodată simții niște picături strașnice; mă scărpinai, mă învârtii, și iar căzui într'o toropeală de

somn, și o iuțeață de fum îmi îneacă răsufierea. Da, niște umblete repezi pe frunte, pe la urechi și alte piscături de picior și de gât mă făcù să sar ars, și să urlu: munca mea de cu seară ardeà toată. Repede luai cerceaful de pe pat și peste foc și îl stânsei.

— Ah, săracele, mi-am zis, dar dacă aveam parale și vă omoram, ce aș fi fost eu acum?

Și de ar fi fost niște oameni, le-aș fi strâns mâna ca la niște prieteni. Ei, acum, a douazi, Ioane, strânge ce erà ne ars, gândește ce ți-a mâncat focul și serie din nou; da abea mă așezai pe scaun, când aud o trosnitură și eu venii de a berbeleacul.

— Na, mi-am zis, după nuntă și cal de ginere. Se vede că nu-i place Satanei să scap din borta asta. Da, nu mă las și repede dădui din mâni: „Am găsit!“

Lădița cu cenușă aruncată de portărei. S'o fac scaun, pe când sub piept prinse să-mi cânte o chiorăitută jalnică. Și ce să vezi, când să răstorn cenușa răsbită de ploae, la un colț pe fundul cutiei, un pumn de bucăți de argint și aramă: franci de doi și unu și gologani!

— Cine le pusese, Dumnezeu să-i erte păcatele.

— Rămâneți sănătoase prietenelor, le-am spus scumpetelor de pe pereți. Vă las casa pe seama. Văd că-i scris să fiți tot voi stăpâne aice.

La două zile serieam în altă parte ce arsesse și după ce gătii, citii din nou și am râs, însă novela mea nu aveà nume și am botezat-o „Fata popei“. Că erà bună, nu erà, nu știeam, că drept s'o vă spun, a zice, el, un părinte ca plodul lui e cel mai cu moț, da, tot până nu l'a lăudà alții, nu-i crește inima.

Pe atunci se măcinà altă făină la moara scriitorilor; nu erau atâtea *biserici*, nici atâta dispută; erà o clică de băeți pentru care nu erà nici o piedică, căci dorul de a pune în scris simțiminte și vederi noi, cu toate că unii nu aveau nici pânea de toate zilele, pășeau cu îndrăsneală pe lutul părăsit de bătrâni al literaturii noastre. Și toți se ajutau și se plecau unii altora, și în toate Duminicele se strângeau ce-i din jurul „Sămănătorului“ și al lui „Făt-Frumos“ în strada Toamnei din București la prietenul Sadoveanu și făceau lectură și puneau la cale treburile literare. Și cum aveam și eu prietenia lui, zup, și eu într'o Duminică cu „Fata popei“ între băieți.

Cu umilința unui nenorocit ce abea vorbește în fața altui mai mare, așa și eu am zis: „Am și eu o novelă“. Și la vorba asta parcă îmi sărî inima din loc și cu spaima mi-se părù că am zis: „Am omorît și eu un om“.

— Citește-o! îmi ziseră cei adunați.

Și cu tremurarea de glas al unuia ce-și mărturisește un păcat mare, începui.

În vremea cetirei mă răceam și mă încălzeam, că vedeam că unii rîd și mă temeam să nu fie vreo prostie; iar când sfârșii, o tăcere încremenită se făcù, se uitară unii la alții și un glas mai respicat amestecate cu altele mai răgușite se auzi: „Frumoasă, foarte frumoasă“. Și ochii strălucitori și zim-bete se îndreptară cu bunăvoință spre mine; iar gazda vorbi:

— Dă-mi-o s'o public în „Sămănătorul“ și dată a fost.

O, revista asta „Sămănătorul“ care azi trece din mîna în mîna ca un copil lăsat pe ușile oamenilor, ce nu erà pe atunci?

Dela asta și dela „Făt-Frumos“ din Bârlad, au pornit aproape toți; obârșie neuitată

pentru cei care au avut cîntea să tipărească acolo ceva și care azi țin cu numele lor atîntite atâtea suflete. Și cum cercetezi o listă de loterie, de n'ai câștigat ceva, așa și eu, cu aceiași inimă bătînd, cercetam număr după număr al „Sămănătorului“ dacă n'a avut loc în vreunul și „Fata Popei“ a mea.

— Da vezi, nu-i pentru cine se gătește, ci pentru cine se nimerește, că nu mult aflai tot dela cel căruia i-am încredințat-o că „Fata Popei“ a călătorit cu prietenul Gârleanu la Bârlad s'o tipărească în „Făt-Frumos“ al lui.

Nu mult mă întîlnii și cu dînsul și îmi povestî întîmplarea cum a luat-o și îmi vorbi că de oi mai aveà ceva să tipăresc tot acolo.

Dar proza se lucrează așa greu că un noviciu ar zice: „Lipsă de așa meșteșug mi-gălos“.

Cu toate astea, pe cînd în poezie marginele întocmirii sunt mai măsurate și mai restrânse, în proză ai un cîmp mai larg; în ea hotarele gândirei sunt departe și îmbraci oasele închipuirei în orice strae vei vreà și oricât de largi și oricât de strîmte, pornind dela

împărat la opincă. Și scrisei înainte și tocmai la anul mai tipării o bucată tot în Făt-Frumos, „Volintirii“.

Cum de am mai scris atâtea după asta, să nu credeți că a fost plata; norocul înaintașilor mei a fost că ei au mâncat bucatele și mie mi-au lăsat frământurile, dar mai mult a fost ȳmboldul ce mi-au dat unii că și novela „Volintirii“ e frumoasă și apoi un prieten mi-a spus:

— Lasă-te de poezie, tu ești prozator.

Dacă a avut dreptate sau nu n'o pot judecă eu, dar la sfatul ista îmi sună în urechi iarăși cântecul vechiu:

„Proza, proză, nu poezie“.

Și cuvântul „poezie“ mă apăsă ca o muștrare răutăcioasă; și scrisei înainte.

— Mă rog, ai citit proza mea, întrebai într'o zi pe cel ce-mi spusese cu atâta răutate de proză, și nu de poezie.

— Da, am citit-o, vorbi el, dar eu îți spuseseam: să iai vreun meșteșug...

Și dela „Fata popei“ pe care am lăsat-o nemăritată și dela „Volintiri“ cei pierduți în zarea vremurilor ani s'au trecut și multe

povești am tipărit, așa că azi nici nu mă mai gândesc la poezie și așa de mult mă văzui îndepărtat pe drumul ce am apucat, că uitasem și de aceste două bucăți.

Când iată-mă, într'o zi hotărît, să mai tipăresc un volum de brașoave și ce să pun, ce să pun? Hai să adaog și pe „Fata Popei“ și „Volintirii“. Și v'am spus ce am pățit cu prietenul meu critic.

Dar eu nu mă las. În lumea noastră e o lege; de cea dintâi dragoste tot îți aduci mai cu duioșie aminte oricât ar fi fost de umilă, decât de alta mai târzie și mai chipoasă și cu care ai fi tras cine știe ce năcazuri. Și vremurile când le-am scris pe aceste două bucăți — așa pline de lipsă — așa de lămurite, îmi veniră în minte, că îmi cetii începuturile din nou și mă prinse o jele și cu toate cele spuse de prietenul meu critic, mă hotărîi să le pun și pe ele la lumina zilei și să adaog:

„Dragi copii, v'am scos la iveală; și v'am citit. În adevăr, tare sunteți amili și singuri. În voi e numai umbra puterii mele sufletești de azi; dar îmi sunteți mult mai scumpi

decât atâtea ce le am scris până acum. Tocmai că mi-au spus cineva că sunteți parcă sângele adevăratului talent în voi, lipsiți de puterea închipuirei și nemulțumiți pentru alți: dar mă înduioșați mult. Știți, parcă sunteți niște copilași fără puteri, sculați de pe friguri și cu zimbetul unui soare de toamnă târziue, întindeți mâinile și îmi ziceți: „Ia-ne și pe noi“.

Nu, nu v'am uitat, căci în voi, mi-a fost toată nădejdea vremurilor de azi și ca o amin-tire a timpurilor curate, veți merge pe calea vieții.

O, în voi trăește sufletul unui liniștit, deși încercat de multe, dar neturburat, neamăgit și nepângărit până atunci, și-mi amintesc de voi ca de ceea întâi iubire curată, dar văduvită. Voi îmi amintiți de timpul nădejdei mele între oameni și în prieteni, când toți cei învrăjbiți azi, păreau ca niște călători ce se țin unii de alții spre a trece o punte peste o prăpăstie.

Așa dar mergând pe drumul îngăimat al vieții, spuneți povestea voastră tuturor glă-suiți:

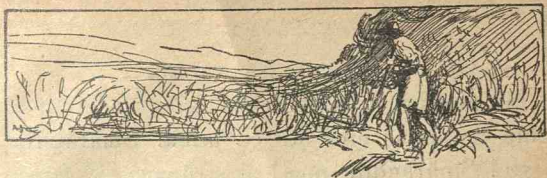
„Nu căutați la cei ce au zis că suntem slabi; că uite, de atunci e vreme și cel ce a făcut buclucul de ne-a dat pe lume, ne-a mai spălat, ne-a pieptănat și ne-a îmbrăcat cu strae mai groase, să nu degerăm așa tare de viscolul criticilor ce bântue prin stejarii noștri literari, gata să-i doboare la orice nouă înflorire. Poate suntem îmbrăcați prost ca la „Moși“, fără croiala vremii; nu-i nimic, că scriitorul n'a avut cu ce mai mult și el e un băiet cum dă D-zeu; face ce poate și apoi din mulțimea de copii, a închis și el ochii de zor și a ales ce a căzut în mâna pe noi nenorociții.

Astfel vorbind, dragi copii, mi-ați liniștit sufletul, cât de celelalte bucăți adăogate, încă nu a venit vremea să scriu ceva despre ele. Poate am făcut rău că le-am și amestecat în ciorba voastră, poate; însă cu gândul că tot gardul șubred are nevoie de niște propotele, am crezut de cuviință să pun și pe aceste brașoare. Poate ele să multumească pe cineva; nu; să fim sănătoși, alta gată, să dăm ceva mai îmbucurător.

8147

FATA POPEI

FATA POPEI

O singură fată, aveà popa Grigore din Ciotorogeni, — una singură — și un băiat. Băiatul ca băiatul, s'a însurat el de capul lui, dar fata împlineà douăzeci și patru de anișori, socotiți de preuteasă pe răboj, și mai ba s'o urnească din casă.

Ce n'a făcut biata mamă pentru copilul ei?... Ce? — și câte?... Pe la ce babe, descântători și vrăjitori n'a fost și pace...

Unele femei, ca să-și poată face mână bună pe lângă preuteasă, la câte un ajutor, — ceva, numai ce le auzeai:

- Sărut dreapta, cucoană preuteasă...
- Mulțămesc maică!...
- Da ce ești azi așa de necăjită?

— Of! of! of! cum să nu fiu...

Și prindea a se jeluî cu glas încet ca și cum ar spune cine ști ce taină. Smărăndița mea! Smărăndița mea! și strângea pe femea de braț ca și cum i-ar fi spus să-i dea un ajutor.

— Ia lasă cucoană preuteasă, că nu-i vremea trecută, îi dă într'o zi una Catrina lui Ion Bordei; s'o măritat; ea, Catinca lui Chioru, cea șontoroagă Anica lui Țăpoiu cea leneșă, buzata lui Gavril Căpraru; d'apoi încă duduca Smărăndița! e încă tânără și frumoasă. Și apoi și omu e bine să se mai caute.

— Apoi de maică, o'i zice și eu o vorbă, nu-ți fie cu bănat: dacă mi-ar fi fost s'o dau după oricine, o dam de când eră de șaisprezece ani, că au îndrăznit mulți... dar vezi, ea, fată de popă! nu ne prea vine la socoteală să ne băgăm în cârd cu oricare venit din lume. Alta e Anica lui Buzatu și celelalte; alta e dânsa.

— Apoi da! așa-i cucoană preuteasă; făcu femeia scărpinându-se în frunte, îngrijată; da, așa-i, așa-i; duduca Smărăndița e trăită în bine, boeroasă; știe școală, dă, — nu-i ca noi iastelalte — mai proaste; dar cum o zic, tot

ar fi mai bine ca omul să se caute. Cine știe vre-o făcătură, vre-o legare de cununie... Cine știe...

— D'apoi, știu eu maică ce o fi... nici eu nu-mi pot dà cu mintea... și câte n'am făcut și n'am umblat...

— Da, parcă noi nu știm ~~cucoană~~ preuteasă; când alergai în toate părțile, — noi nu știm...

— Apoi știu că știți; că mi-a ajuns vestea peste nouă țări și mări...

— Doamne, cucoană preuteasă, zise femeia domol — mi-a spus Anica lui Androne, că este unu la Tătăruși, de încheagă și apele...

— Hîm! — o fi, — dădù din cap, preuteasa, cu îndoială.

— Zău, de nu ți-i cu supărare; aș strică o vorbă — ar fi bine ză mai încerci; că știi ce mi-a spus de acela; — lasă că are *spiriduș* — dar dă cu bobii, nevoe mare și de unde-i partea fetei, de acolo îl aduce.

— Dacă ar fi așa, — știu eu... aș mai încercă, barem să nu-mi pară rău.

Și iat-o a douazi de dimineață numai ce o văzurăm pe cucoana preuteasă și pe Ca-

trina lui Bordei suite într'o căruță trasă de doi telegari și cu Gavril Buzatu pe capră și la drum băete! la Tătăruși unde o smomise femeia.

Ce a dres, ce a făcut pe acolo, nu știu; atâta că cucoana preuteasa — se înturnă cu o tăfâlcă plină de bozgoane, de credeai că aveà făcute cine știe ce cumpărături dela târg, dela Neamț, — ori Fălticeni, apă descântată, lăbuțe uscate de liliac, flori dela ziua crucei, busuioc strâns de pe nouă straturi, năvalnic descântat, semn dela brâu fetei vrăjit, și câte și câte mongoase... nimic nu lipseà; și toate își aveau menirea lor sorocită pe ceva.

Cum sosi vorbi ce vorbi cu Smărăndița, mai strigă la ea și numai ce le văzurăm cu binișorul pe lângă popă, — săracul popa Grigore! știeà el că biserica oprește astfel de drăcii; dar ce a putut să facă el singur la două melițe; căci de ar fi zis până la sfârșit nu, puteà să se tot ducă!

Lasă că din pricina lor, nu stăteà nici așa pe acasă, că-l năuceà: că ar fi bine să mai dee vreo petrecere; doar, doar s'or adună cei

învățători și viitori preoți și cine știe... dacă nu s'o prins la atâtea dăți, s'a prinde acum.

Bietul preot, dă, cu durere de inimă către pungă nu se lăsă ademenit dintâi — ca omul îi eră milă de ban, să-l dee pe gură de lup — se împotrivea.

De astă dată, ele îl luară la cicăleală: că așa-i el; că-i un lasă-mă să te las; că dacă ar fi făcut așa, ar fi fost așa; că dacă o dădea din vreme după cutare ar fi fost altfel și câte și mai câte vorbe, îl tăvăliră și'n oări, până când, scos din sărite bietul preot — svârli punga dela brâu pe pat, răcnind:

— Na! duceți-vă la dracu, — săturați-vă! „Veniți înțelepților de mâncați la casa nebunilor“ și-și luă antereul lung pe umeri și plecă năucit pe ușă.

Atâta le-o trebuit femeilor, să vadă punga popei. De acolo pregătiri pe preuteasă: o săptămână ținū pregătirile și poftirile; Smărăndița ajutată de o femeie din sat, de abea prididi cu scuturatu și văruietu casei, numai să fie bine. Gavril Buzatu toți caii din grajd îi deșălă, ducând poftiri din sat în sat, doar s'o ivi ursitul.

D'apoi Smărăndița ce cămeșă nu și-a pregătit, ce zădie! Și vecinic se uită în oglindă, să pipăea pe la tâmple și ce frumoasă nu eră Smărăndița, ce frumoasă: douăzeci și patru de ani aveâ, dar par'că eră de optsprezece, o față albă, niște ochi și niște sprincene, vorba cântecului:

Ochii și sprincenile
 Fac toate belelele...

Și cu toate astea, nu aveâ noroc!
 Ce n'ar fi putut dà ea, unui mire! — Ce? avere, cinste că-i fată de popă, dar ce folos, un lucru o strică: eră cam surdă și pășeâ cam șoldit; și cu tot betșugul eră mânâ de foc de harnică...

Dar iată și zina de petrecere!

Trăsuri, cai, briști, docare; eră plină ograda și grajdiul, și casa plină de oameni aleși.

Ce nu făcù preuteasa și fata pentru musafiri? dulceață, cafea, vin, mâncare, lăutari; dar pace...

Toate bozgoanele și vrăjitoriele au fost puse în slujbă: năvalnicu îl aveâ Smărăndița în sân; apa descântată împrăștiată prin vin

și paharele de dulceață; busuiocu a stat atâtea zile între șervetele și fața de masă, iar cucoana preuteasa așa pe nesimțite, — pe toți flăcăii îi ademeni cu vorbe bune și cu piciorul de liliac îi mângâia pe spate. Și ce gătită eră Smărăndița: părea că eră o Cosinzeană când nu-i băgai în seamă beteșugul.

A dat cocoana preuteasă la mulți a înțelege, dar toți se uitau cu milă la Smărăndița, și pe care drum au venit pe acela s'au întors.

— Păcat! ziseră flăcăii când au eșit din casă; frumușică, frumușică; avere, avere; dar ce folos că-i beteagă și surdă!...

Și-a adunat biata preuteasă nu odată lume: învățători și preoți în casa ei; nu odată după asta și ursitul Smărăndiței nu se ivise.

Să săturase dela un timp și preuteasa de petreceri; dar și vestea de petrecerea și averea popei merse departe.

Însfîrșit, iată că într'un târziu, răsare un fecior de popă de departe, cum, necum?... adus de o babă, și o ceru pe fată de nevastă.

Nu eră învățător ori popă; ci singur nu-

mai fecior de popă; oricum din oameni cum se cade.

Deocamdată preuteasa și fata nu l'au văzut, că ele țineau morțiș grăpiș la dascal de școală ori om de biserică, cum a fost neam din neamul lor; dar după ce s'a uitat popa urît la ele, primiră și hai pregătiri de nuntă.

Dar n'au avut parte nici de norocul ista, că într'o zi ce-i vine mirelui, — toemai Sâmbătă seara — când se pune hobotul miresei, înaintea cununiei — încalecă voinicul pe cal și, așa, cu floarea în piept de mire, se pierde în întunericul nopții fără să zică o vorbă. Și lume la nuntă și lume cât păru din cap; cum să nu vie, când știà că-i bine de petrecut la preot. Neamurile și prietenii nu se mai sfârșeau; dar mirele — dus.

Au crezut deocamdată, că a plecat pe undevă, pe afară sau la crâșmă, sau la nuni, să le vorbească ceva, prin sat undevă dar pace... l'au căutat tot satul și prin toate gropile și toate împrejurimile și n'au mai dat de urma lui.

Atunci s'au pus pe gânduri, că poate a plecat în satul lui și s'o întoarce iar; și trei zile și trei nopți a jucat nuntă și a stat mireasa cu

beteala pe cap și mirele n'a mai venit. La urma urmei lumea ostenită, încetul cu încetul s'a împrăștiat; iar preotul și preuteasa au rămas morți de rușine.

Unele femei au început să vorbească tot felul de vorbe ciudate; iar lăutarii de-ai dracului, au stârnit cântecul:

Joacă nunta de trei zile
Și mirele nu mai vine!

De atunci toate s'au stricat în casa preotului. Preuteasa n'a mai fost pe la vrăjitori, nici n'a mai dat petreceri; iar pe Smărăndița n'a mai cerut-o nimeni de nevastă, nu un fecior de popă, nici unul din gospodarii din sat.

Azi Smărăndița e trecută și împletește cosița albă.

Singura mângâiere ce o are este aceea că de n'a fost cerută de nevastă de către vreun învățător sau de un viitor preot, cel puțin de un fecior de popă; și așa câteodată pătrunde zările de unde a venit voinicul, și oftează... de i se rupe inima...

NOAPTEA SFÂNTULUI ANDREI

NOAPTEA SFÂNTULUI ANDREI

Multe spaime am tras în copilăria mea și multe groaze am avut, dar ca de noaptea Sfântului Andrei, nu mi-a fost frică de nimic.

Mă temeam de strigoi și pace, și parcă vedeam, odată cu înserarea, cum să ridică cu sicriile în cap și cu ochi sticloși, făcând horă pe câmp cu babe încălecate pe melițoi, iar în jur de ei, puițe de lupi cu dinții ca ra-gila și clămpănind la lună și vorbind cu sfântul Andrei pe cine să mănânce până la Bobotează. Și mă uitam la fereastră, nu cumvâ privește vreun lup în lăuntru, și cu inima bătând de grijă și fricos cum eram, făceam la mătâni de-mi juleam muchile mânilor și genunchii, și mă rugam:

— Doamne, Doamne, să nu trimiți vreun

lup să mă mănânce și să rămâie mama fără mine. — Iar, de frica strigoilor, mâncam câte două căciuli de usturoiu și cu alte două ungeam ușa și cercevelele dela ferestre și cu una hornul pe din lăuntru, că așa știam dintr'o poveste că strigoii fug de usturoiu ca dracul de tămâie, prăpăstii ce le auzisem încă de când eram la Șoldănești și din niște povești ce mi le spusese de cu vară băieții mătușii Ioanei din ulița Pietrari.

Se știe că nopțile de iarnă sunt ca niște posturi de lungi și oamenii stau de vorbă până târziu.

Nu știu la alții, dar la noi eră șezătoare în lege. Eu, dacă mântuiam brașoavele din Cartea de citire, citeam Visul Maicii Domnului ori Epistolia; iar dacă mântuiam și pe acelea, începeau cei din casă cu poveștile și întâmplările din viața lor.

Și mulți sfinți Andrei am dus la bordeiul părinților mei și multe ierni cu șezători; dar poveștile ce le-am auzit într'o iarnă și groaza ce am tras-o la un sfânt Andrei nu voi uita-o nici mort.

Încă de când eram bucher se aciuisse la noi

o babă, Scârlatoaia cu feciorul său Ghiță; un tăietor de lemne, unul Gheorghe Gînju din Lămășeni, și unul Gheorghe Laza din Sasca.

Toți erau cum erau, dar Gheorghe Laza ista erà de o ciudățenie rară; de când îi descântase unul de speriat și tata îi lecuisse baba de plescaiță, credeà în vrăji ca în tatăl nostru, și erà fricos, nevoie mare. Și pe toți îi domneà, chiar de ar fi fost și un țigan, el tot „domnule“ îi ziceà; dar și lui trebuia să-i spui: „domnule Laza“, altminteri se uită chiorîș și nu-ți mai vorbeà. Asta erà fiindcă totdeauna îți aminteà că e neam de dascăl de biserică. De toate se minună și pe toate le credeà. Să-i fi zis:

— D-nul Laza, am vorbit azi cu Vodă. El ar fi căscat ochii plin de mirare și ar fi zis:

— Unde, zău, unde... ia spune! Brava!

Ori să-i fi zis:

— Eu am fost în iad.

El ar fi răspuns:

— Ara! și cum?

Și să-i fi îndrugat ceva. El ar fi zis:

— Ce spui! Măi, măi, măi. Bre, bre, bre!
Mare om ești!

Apoi bădița Ilie, nepotul tatei, care ședeà chiar sub acelaș acoperiș cu noi, îl băgà în răcori cu poveștile lui, de aveà ce istorisì acasă la Irina lui. Cât erà vară, deși ne erau cunoscuți, nu prea dădeau pe la noi, că și cūnelui nu-i trebuie casă, în vremea asta. Dar cum prindeau lanurile a-și înlăi coastele roșii de sfârșit de vară cu lăicere de brumă, numai că-i vedeai unul câte unul, așa pe înnoptate, morți de frig și flămânzi, că ne dà: „Bună seara“.

Și mama făceà o mămăligă cât roata carului și o oală de ciorbă, direasă cu rântaș, sau ce dà D-zeu, și îi ospăta. Și, odată cu pântecel plin, ține-te pânză să nu te rupi: curgeau poveștile ca ciocanele pe nicovală.

Și dacă nu-i culcà pe unul pe vatra caldă, ori pe cuptor, apoi tot le așterneà pe laiță ori pe jos.

Și nu numai ăștia trăgeau la noi, ci și străinii.

Câteodată, pe vremea când noaptea aruncă cu funingine în zi, numai auzeai la poartă:

— Acasă-s gospodarii?

— Acas' acas'! răspundeau ai noștri.

Și îndată săreă unul să vadă cine-i.

— Mă rog, se auzeă glasul strein, nu cumva vă veți face pomană să mă primiți de mas, că sunt din cutare loc și n'am unde dormi.

Și numai vedeai un om plin de omăt și înfrigurat, îmbrăcat cu un sumăieș ros pe la coate și cu săradul rupt și cu opincile toacă de înghiețate, — intrând în casă.

— Buna vremea, îi dà el, dându-și promo-roaca dele gură și luându-și căciula de pe ochi.

— Mulțumim d-tale; da ce vînt?

— Mă rog, aice șade Vasile Sumanariu?

— Aice! îi răspunde cinevă din casă.

— Apoi iacă am venit și eu; — și omul prindeă să spuie că e venit în oraș, ori pentru vreo judecată, ori pentru lucru, ori că vine din cutare loc și trece în cutare, și că, ne având așa lovèle, a căutat și el un loc de mas, dar că nu l-a primit nimeni, decât l-a îndreptat cinevă la noi.

Și omul, de veneă la vremea mesei, eră și ospătat; de nu, culcat ca ceilalți.

Din pricina asta, ni se dusesese vestea,

ca de față cu zestre, iar cei ce arătau, căutătorilor de mas, hodina noastră, erau chiar vecinii noștri, și părinții mei nu se supărau; dinpotrivă, zicea tata:

— Lasă, că avem și noi copii, și D-zeu știe ce zile or mai ajunge.

Și, cum o spun, fiindcă prinsei a istorisi ceva de Sfântul Andrei, țin minte că în anul în care am tras frica aceea, se brodise să fie la noi, spre ziua acestui sfânt, toți povestitorii în păr, și niște băietani dela munte.

După masă, Scârlătoaii i-a așternut mama, pe vatră. Laza, care picase dela toacă cu niște râșcovi, s'a culcat pe laiță. Gânju, care venise tocmai pe vremea mesei era de a picioarele cu Laza, și cu gluga în cap, și Ghiță cu frate-meu Tănase, pe cuptor; iar eu, după ce avui grija să ung ușile și ferestrele cu usturoiu, mă așezaiu pe muchia cuptorului gata să citesc, după dorința tatei, Epistolia. În alte seri, mi-o fi fost, nu mi-o fi fost de citit, însă ca în seara ceea n'o citisem decât doar în alți ani, cu atâta gând la D-zeu și rugă — să nu mă mănânce strigoii.

Tata își făcea rugăciunea înaintea icoanelor. În casă era căldură dulce și vorbitoare.

Cânele Hector, care altădată nu lăsa nimic nehămăit, parcă și el avea frică de strigoi, că se opoșise încă dela mâncare sub vatră și numai pufnea adânc. Cine știe ce gândea și el! Pe când mama și cu soră-mea torceau niște fuior pe pat.

La noi, când se închină unul, toți tăceau, așa că atunci nu se auzea decât boscoroditul tatei la icoane și sforăiturile de fus a mamei și a sorei, ca niște tors de pisică, și icnitul lui Hector; iar când mă uitaiu pe fereastră, luna la răsărit, prin ramurile uscate ale pomilor din grădina lui Iermie, își arăta obrazul ca o beșică de sticlă umplută cu apă roșie. Însă deodată numai se auzi un huhurez: Huhuuu! sălbatic și răgușit — venit din grădina dela Ploia, care mă băgă în răcori și mă făcu să mă uit pe fereastră îngrijat.

De strigoi nu-mi era frică, căci știam că toate sunt unse cu usturoiu, și eu miroseam așa ceva ca un jidov din ulița Butnăriei, însă cântecul huhurezului îmi strânse inima de singurătatea firii pustii, în care credeam că

umblă strigoii ca urătorii la Sfântul Vasile, și din nou chipul lor plăsmuit îmi răsări în minte și mă făcù să-mi scutur capul să uit.

Dar nu mult, se auzi un urlet sălbatec de lup, venit de departe; poate dela coada huciului dela Buciumeni.

În clipa asta, ușa se deschise și bădița Ilie, din ceea odaie, cu antireul între umeri, cu capul buhos ca sculat din somn, intră la noi.

— Da ce vă culcați? întrebă el.

— A nu; vorbi tata, da știi cum e habarul meu, să-mi fac întâiu ocinășiile.

— Da n'ați auzit cât de tare a urlat, întrebă iar dânsul.

— Apoi, vorbi tata, făcând o cruce și înturnându-se dela icoane, de acum și până la Bobotează nu se mai astîmpără.

— În noaptea asta, ci-că se deschid glasul dobitoacelor, tătucă, îi dă sora-mea.

— Ce-i?... Hai? vorbi Laza, ridicând capul și dându-și pletele peste cap ca popii.

— Hă! măi! Ita na-na-na! se auzi prin somn, bâiguind Gânju.

Aice toți râserăm.

— Da ce-i, moș Gânju, întrebă sora-mea, trăești dormind?

— Apoi, zise Gânju, ridicând o leacă gluga de pe cap, visam nu știu ce, bată-l scârba... mi se părea că goneam o haită de lupi dela o stână.

— Ara, îi dă Laza, numai spune! Bre! bre! bre! Măi, măi, măi!

— Apoi se zice, vorbi tata, că chiar li se deschid glasurile în noaptea asta, și vorbesc cu Sfântul Andrei ce au să facă peste an și că numai cei ce văd cerul deschis în noaptea de Paști au darul a ști ce vorbesc ei.

— Apoi, prinse a zice un băietan de cei de jos, noi cari am fost la stână, știm multe de a *lupchilor*. Ci-că un cioban, *amù*, treceà, spre ziua de Sfântul Andrei, prin o pădure spre târlă, și de groaza lor s'a suit într'un copaciu, și a venit o puiță de *lupchi* și după ce s'a așezat roată, unul din ei mai cu bos-tan a ieșit în mijlocul lor și, după ce a stat nu știu cât cu ochii la cer clămpănind, a prins a-i orându-i pe fiecare ce au să facă peste an. Unuia: „Tu să te duci să *mânci* porcul cutăruia din cutare loc. Tu atâtea oi,

cutărui, și așa la toți le-a dat câte o ispravă. Amù, mai rămăsese unul schiop și aistuia îi vorbi:

— Tu să mânci pe ciobanul ista din copaciu.

Când s'au dus *hiarele*, ciobanul, înfricoșat, a tulit-o și el la târlă, și a povestit tovarășilor cele auzite. De atunci, îl culcau numai între dânșii. Da, vezi, dacă i-a fost scris dela sfânt, musai trebuià să o pată, că vezi, *lupchii* au știma lor. Și cum se face, cum se drege, că într'o seară vine la ciobani știma ca un somn, și ceia uită ușa deschisă, și peste noapte veni lupul cel schiop, flămând, și înfășcând pe cioban de beregată, îl trase afară și ducându-l în pădure, îl ospătă ca pe un miel. A doua zi, chiu! vai! unde ni-i tovarășul? Nu-i găsiră decât căputele picioarelor în opinci.

— Ei, nu mai spune! glăsui Laza cu glas tare, și făcù ochii mari, mirați. Oare așa să fi fost? Fie, că mare minune, mă! Apoi, vezi, zici să nu crezi că ce-i scris omului!...

— E-hei, îi dă moș Gânju, de câteori n'am dat bunăseara cu cumătru, și nu mi-a făcut nimic.

— Ara! zise Laza, plesnind din palme, — și nu te-a mâncat?

— Precum mă vezi.

— Bre! bre, bre! Măi, măi, măi! Mare om ești!

— Apoi așa nu te mănâncă, de nu ți-o fi scris, vorbi tata, că să vezi — și tata, îndată ce se sui pe pat și se așeză pe scăunaș la lucru cu fața spre lampă începù:

Într'o seară, erà lună ca acum, chiar spre ziua de mâine, veneam die Rădășeni. Când să ies din sat, pe la podul cel de lemn, văd două mogâldețe, așa ca prin sită. Măi, îmi zic: „*livizorii* dela rohatcă să fie...?” și înaintez, înaintez, ca în ușă. Da știi, ai dracului, așa stăteau, că nu le vedeam ochii. Când le văzui făcliile, am înghiețat, și tot sângele parcă mi se grămădi la inimă, și parcă îmi fugi toată viața din mine de des-nădejde. Da, vorba d-tale, bade Gheorghe, dacă nu ți-i scris, să fii și de miere nu te mănâncă. Că ce le veni, că repede se înturnară; și iacă așa cum s'ar ferì niște oameni să facă drum altuia, așa și dânșii s'au dat în marginea șanțului; de acolo, târâș, târâș,

au dat-o pe șanț la vale; iar eu am tulit-o băiete la fugă, și nu m'am oprit decât la crâșmă la „Bordeiu“.

— Aracu'n de mine și de mine, domnule Vasile, făcù Laza. Bre, bre, bre, măi, măi, măi, ce-ai să mai auzi! — Pe când tata urmă:

— A doua zi de dimineață, mai în afară de sat, mi-au spus niște oameni tot din Rădășeni, că s'au găsit oasele unui cal și opincile unui om mâncați de lupi.

— Piii!... și Laza prinse să fluere.

— Eu, am auzit, glăsui moș Gânju, că lupul de aceea e ticălos, că are pe dracul în el.

— Ci-că astea dela Sfântul Ilie să trage, vorbi mama.

— Nu mai spune, vorbi Laza; — măi, măi, măi, bre, bre, bre!

Apoi, să v'o istorisesc încaltea, îi luă vorba bădița Ilie, că știu și eu polojenia asta cu Sfântul Ilie.

— Spune zău, îi dă Laza, că strașnică e!

— Ci-că pe vremea când lupii pășteau la un loc cu oile, Sfântul Ilie n'a avut de lucru și într'o zi și-a cerut voie dela D-zeu să mai

vie pe pământ odată. Da, Dumnezeu nu l-a lăsat; însă, văzându-l așa stăruiitor, i-a zis:

„Bine, du-te...”

Și tot Dumnezeu, zâmbind în gândul lui, și-a vorbit:

„Lasă-l, că nu are să se mai ceară cât lumea!”

Și Sfântul, după ce trase o raită prin împărăția cerurilor cu o căruță cu bolohani, și după ce a mai golit cu biciul de foc lumea de necurățenii, și-a lăsat brișca la porțile cerului și, pe o scară de nouri, a coborât pe pământ. Și a prins a se plimba prin lume, ca Vodă prin lobodă, cu mâinile la spate. Da un drac mic, care-l văzù, ce-i vine și se bagă într'un lup și cât ici, cât colea, pe lângă Sfânt.

Cînd să se urce iar la cer, hap și dihania de picior, știi de unde e scobitura talpei. Că pe atunci, ci-că talpa nu aveà scobitură, și Sfântul, furat de nouri, o luă cu cumătrul spre cer.

Cînd la porțile împărăției lui D-zeu, mai mai să cadă Sfântul. Noroc de Dumnezeu Sfântul, că demonul, cum îl zări, se rușină

de privirea blândă a lui. Iar tot ca să facă pricină Sfântului, îi trase o bucată de carne din picior și se prăbuși dea-tumba jos.

„Ai!“ țipă sfântul Ilie.

„Ai, zise D-zeu zâmbind și întinzându-i un deget; *aiul* să-ți fie roadă și leac pe pământ, și mirosul lui când l-or simți strigoii și duhurile rele, să fugă șă-și scoată ochii“. Și din sângele căzut, a crescut pe pământ usturoiu, nume venit dela usturatul lui Sfântul Ilie, și și de aceea e bun pentru toate, și cu el se gonesc cornorații și strigoii dela case.

— Apoi să vă spun, vorbi și Scârlatoaia din vatra focului, de nu aveà o fată usturoiu odată, o vedeà sfântul.

— Bre, bre, măi, măi, măi, strașnic lucru o fi și aista!

— Și să nu credeți că prujesc, urmâ Scârlătoaia; fata de care vă spuiu erà chiar dela noi din Păltinoasa, așa zău!

— Ei taci! zise Laza.

— Când cu bătaia cu *Praisu* și cu Nemții cu coadă, ci-că fetei celeia, — așa spunea mama — i s'a dus și ibovnicul ei în foc și a murit acolo. Așteaptă azi, așteaptă mâine, nu

vine. Dela o vreme și-a luat nădejdea că l-o mai vedeà.

Când iată-l în spre un Sfântul Andrei că vine călare. Boc! Boc! în fereastră. „Scoală Marandă, sau cum i-o fi spus, că-s eu“. „Care eu?“ Mă, rog cum se întreabă când cinevã îți bate în geam. „Eu, ibovnicul tău, scoală și hai să mergem!“ Fata, neștiind ce face de bucurie, repede s'a înțolit cu ce a avut mai bun, s'a dus cu dînsul, — dar n'a uitat să-și ia și un ghem de urzeală de cânepă. Da, el și calul lui, morți, reci ca ghiața; doar ochii le străluceau ca sticla. Doamne, ce să vadă? se trezește cu el la o margine de mormânt.

„Asta-i casa mea, i se părù fetei, că zice dânsul; lăcaș, ce, de când nu te-am văzut, mi-e strimt, și lutul de pe el, greu. Hai, draga mea, să dormim amândoi, și la anul vom nuntì la un loc cu frații mei de soartă“.

Fetei i se oprì răsufierea de frică și o trecù sudori de ghiață; dar își ținù firea și glăsui:

„Dragă, intră tu întâi și pregătește așternutul, și ca să nu crezi că am să fug, ține capătul ista de sfoară ce iese din sânul meu“.

El, până să mântuie de așternut, ea o șterse

la sănătoasa, și fugi, și fugi, până a dat de o casă de morți la un țintirim. Impinge în ușă, ușa deschisă; repede intră în lăuntru și pune zăvorul și cu frică fuge după horn; iar strigoii, văzându-se păcălit, a luat-o după dânsa și — la casa de morți! Bate în geam, bate. Ea tremură din toate mădulările. Da, Doamne sfinte, în mijlocul casei, am uitat să spun, că erau doi morți în raclele lor.

Necuratul de-afară strigă:

„Frate din dreapta, deschide-mi ușa!“

Mortul, care fusese un sgârcit, răspunse:

„Nu pot că mă tem să nu-mi scap banul ce mi l-a pus în mână pe crucea de ceară.“

„Deschide-mi tu, frate din stânga!“

Da e un obicei, că unii leagă la morți picioarele. Asta se zice că e din pricină că dacă mortul o fi strigoiu, să nu se poată urni din raclă. Și tocmai mortul acela era așa. Și el răspunse:

„Nu pot că mi-s legate picioarele“.

Fata mai să moară de frică și ar fi murit, că strigoii deschisese fereastra și pășise cu un picior în lăuntru; da norce că ea, controlând după cahă, găsi un fir de usturoiu

— cine l-o fi pus acolo — și începù să mă-nânce.

„Uiu! că tare urât mai miroase! glăsui necuratul; mă duc îndărăt!“ și dă să pășească înapoi.

— „Îîî! că tare-i nesuferit!“ zic morții și se grăbiră să se scoale.

Da atunci cântară cocoșii, și strigoi rămaseră înțepeniți, care cum s'a mișcat: cel de afară cu un picior peste fereastră și cei doi suciți cu mâinile prinse de laturile sicriului, — cum s'au necăjit să se scoale.

Aici și mie mi s'a sburlit părul, și poate cine știe ce iele mă apucau dacă nu aș fi știut că toate-s unse cu usturoiu. Iar Laza de pe laiță:

— Săraca! Săraca! Bine că a scăpat-o *Mnăzeu!* Eu, de eram în locul ei, muream, na! Auzi, să vezi atâtea și să nu-ți ieși din balamale, Măi, măi, măi, bre, bre, bre, strașnică *fumeie!*

— E, e! făcù Gheorghe Gânju în șagă, da să vezi eu ce frică strașnică am avut odată, și numai ascultați ce mi s'a întâmplat.

Erà tot spre ziua de Sfânt Andrei, și erà

și o lună ca un galben nemțesc și un cer aburit de ger, de o vedeai ca prin sită. Și, de înghețat ce eram, îmi venea să bag degetele în mine. Mă întorceam acasă dela târg, cu capra de tăiat lemne în spate. Și eră târziu, de credeam că numai strigoii și lupii nu dormeau. Și scart, scart! prin omătul presărat de mii de stele de ghiață, înaintam pe marginea pădurii dela Lămășeni. Când colo, un mânz înaintea mea. Eu îi dau de colo: „Uite un mânz rătăcit cine știe de unde“ Și strig la el: „Hiii!“ Dar atunci, mogâldeța se întoarnă ca un lemn, și două scânteii să pironiră asupra mea; eră cumătrul. Eu care am fost la bătălie când cu Turcii, nu m'am sinchisit și am prins a strigă: „Lupul măăă! Ita-na-na-na!“ Iar el a rupt-o de fugă și s'a tot dus până nu l-am mai văzut.

Dar în mine să sălășluisse frica ca un sloiu de ghiață și am prins a fugi, și apoi dă Doamne bine, să ai spaimă de ceva, că te sperii și de umbra ta și n'am dat-o pe sub pădure pe unde veneam, ci pe câmp: noroc că eră omătul tare. Dar vorba ceea, după nuntă și cal de ginere: o ceată de strigoi în

peile goale, jucau, apropiindu-se de mine, cu niște babe cu cozile despletite și încălecate pe limbi de melițoaie, și dracii le cântau din scripcă și tot se apropiau. Eu atunci o luai rasna înapoi, da nu mult, auzii chiuituri și pocnituri. Am înlemnit; picioarele mi se îngreuiară; căzui; gura îmi amuți, voi să-mi fac o cruce cu limba, pace!

„Stăi, hăă! Măi omule, scoală!“ auzii niște glasuri de femei, și căzui mototol în omăt. „Un om căzut“, strigară altele de bărbat. „Ce ai? Te ai speriat!“ zise o femeie smuncindu-mă de gulerul sumanului. Și toate le auzeam ca prin vis, că de frică pierise și viața din mine. De abea, de abea îmi venii în fire, că nu mult simții că unul îmi bagă mâna în sân și mă freacă cu rachiu, altul pe la tâmple, altul că îmi toarnă rachiu în gură, și ce să văd? o nuntă: venea din Rotopânești și trecea la Fântâna-Mare. Apoi ce am băut la holercă, și ce au râs nevestele când le-am spus ce mi s'a părut. La ziuă, am ajuns acasă cu chef, și atunci am tras Saftei mele cea dintâi palmă în căsnicia noastră, că mi se păruse că-i mâncarea nesărată.

Aice toți din casă făcură haz. Dar Laza de colo:

— Da, eu cum vedeam lupul și muream. Strașnic om trebuie să fii 'mneata d-le, bre, bre, bre, măi, măi, măi! Da, da, asta am s'o spun și acasă la Irina mea.

— 'Mneata bade Gheorghe, îi dă bădița Ilie, ai pățit-o cum am pățit-o eu într'o iarnă. Și spuse pentru a nu știu câtea oară povestea cum s'a dus odată să ia pe un doftor dela târg pentru stăpânul lui la care slujea și, pe drum, auzind niște cântece de scripcă și crezând că-i necuratul, a apucat-o la goană și nu s'a oprit decât la moara dela Șomuz de lângă târgul nostru. La care povestire, deși Laza râse și el, totuși nu se oprî de a-și împreună mâinile după genunchi, a privi la icoană și a zice: „Bre, bre, bre, măi, măi, măi strașnici oameni sânteți!“ Apoi, după puțină gândire, urmă cu glas trăgănat și rar:

— Da să nu vă fie cu bănat, doamnelor, și lui domnu' Vasile și domnilor de pre jos și 'mnetale, doamnă din vatră. Unchieșu-meu, fratele mamei, Dumnezeu să-l ierte, a tras odată una și bună:

Unchieșu-meu erà strașnic om, dar n'a putut atuncea să nu se smintească.

Intr'o seară de iarnă, se întorceà din târg acasă; așa spuneà el pe patul de moarte. Și când să dee în dreptul bisericei dela noi, numai ce-i iese în drum un ied alb.

„Meee! meee!“ cum e habarul iedului și prinse a-i sări pe lângă el, ca un mânz.

„Uite, bre, ce țap frumos!“ își dădù unchieșu cu mintea, — și dă să puie mâna pe dânsul.

Da, iedu', hai, hai, sare ici, sare coleà, îl duce pe om de nici el nu știà unde erà, apoi se lasă prins, și hai cu jigania sub subțioară iar spre casă. Dar omul mergeà, ce mergeu, și tot în dreptul bisericei dà. I se păreà că dà la hodină și, când se trezeà, iar erà în afară de sat. Vezi, așa mi-l orbise Ucigă-toaca. Dar țapul se mādăreà ca o mătă, se frecà de moșu-meu, când cu o parte a capului, când cu alta. Intr'un rând, unchieșu-meu îi dà:

„Săracul țap, teleacul, oare a cui a fi?“
Da dobitocul, prinse pe un glas gros:

„Săracul țapușor, teleacul oare a cui a fi?“

Da, moșu-meu nu băgă de seamă, și glăsu-i iar:

„Cătu-i de mic, ho, hooo!”

Da iedu', pe un glas și mai gros îi dă:

„Cătu-i de mic, ho, hooo!”

Atunci moșul, spăimântat, unde nu mi-l trânteste de pământ de au sărit numai scin-tei, și țapul nicăieri.

În ziuă, a fost găsit de niște oameni pe șoseaua ce duce la Cornul-Luncii, cale de o poștă de satul lui, degerat și amuțit, că de abia acasă a prins a vorbi.

Și a zăcut o lunișoară întreagă și a murit din degerătură și de spaimă, săracul.

— Da, strașnic om a fost unchieșul 'mnetale, d-le Laza, îi dă moș Gânju zâmbind.

— Hei, hei îi dă Laza, că de eram în locul lui, muream na, de vedeam iedul că piere, așa ne tam-nesam.

— Săracu, păcatul lui, zise tata. Iată ce va să zică să se pomenească cineva la drum, fără Visul Maicii Domnului la el. Eu îl am în cușmă, și nu mă despart de el nici în ruptul capului.

Da moș Gânju nu știu ce gândeà, că de-

odată își scoase capul buhos de sub glugă și vorbi în șagă:

— Da, încă să fi văzut tricolici, domnule Laza, și moș Gânju își ascunse iar capul înapoi chihăind de râs.

— Ptiu, ptiu! zise Laza repede și-și scuipă în sân, cruce de aur în casă! Ce o fi și aceea?

— Îi rău tare, îi dă mama.

— Taci îi dă Laza speriat; nu spune zău, că mor.

— La noi în Ilișești, — îmi spuneà bunica că o femeie a avut chiar un bărbat tricolici.

— Ara, sări Laza, măi, măi, măi! Bre, bre, bre, mare lucru și aista!

— Apoi, urmâ mama, ci-că se trag din cei ce-și bat părinții și jură strâmb ori sunt copii ce se zămislesc spre zile împărătești și zile de posturi mari.

— Nu mai spune! zise Laza cu glas de uimire. — Bree! bre! bre! Măăi, măi, măi, mare minune.

— Și cum vă spun, îi dă mama, femeia nu știà că bărbatu-său e tricolici.

Și, ci-că s'a dus cu el, într'o zi, la adunat fân și, ce i-a venit lui, că-i zise femeii că el

se duce, iar ea ce o vedeà în urmă să nu se sperie și să se apere cu ce o puteà, numai în ochi să nu dee.

Zis și făcut, omul a plecat și a lăsat pe femeie îngrijată.

Nu mult, numai ce vede venind la dânsa o dihanie: lup nu erà, nici câine, nici urs, ci hâd, hâd, cu niște colți ca de porc sălbatec, și dă să o muște. Femeia vreà să fugă, dar dihania, la dânsa s'o spântece. Da femeia își amintì de vorbele bărbatu-său și, apucând furca, prinse a croi în ea și a-i da peste picioare, a o împunge, până când fiara, trudită și plină de răni, a apucat-o la sănătoasa.

Nu mult, venì și rumânul, dar, Doamne, tot erà înțepat, plin de sânge și vânătăi.

„Ce-i?“ îi dă femeia smulgându-și părul.

„Ce să fie? vorbì el, eu sunt tricolici“. Și îi istorisì nevestei, că asta e din pricină că părinții lui au păcătuit spre Vinerea Paștelui, și că îi vine odată pe an să se ducă; că atunci se dă de trei ori peste cap și se face ce vreà; că sare la om, la ce găsește, și nu se liniștește până nu-l umple de sânge, și că

după moarte are să fie strigoiu; iar că acum numai poate de atâtea răni, și i-a venit vremea să moară.

Iar femeii, ce i-a venit, că și-a întrebat omul, după ce se cunosc tricolicii, și el i-a răspuns, că le crește coada ca la purcei.

Ei aveau o copiliță ca de cinci ani, și ce s'a gândit nevasta, că a căutat-o, și-a găsit și la dânsa o codiță ca un vârf de fus.

Și i-a spus femeia: „Măi omule, și fata noastră e ca tine“.

Și el a povățuit-o s'o lege în fiecare zi, câte o leacă, cu picioarele de grinda casei, în pielea goală, și s'o bată cu un măturoiu aprins timp de nouă zile și s'o afume cu tămâie, și coada să i-o lege dela rădăcină, strâns, cu un fir de mătase, chiar or' cât s'ar bocî, că, nu mult, are să cadă uscată; coada după asta s'o arunce în foc; că coada de tricolici vrăjitoarele o prăjesc în vatra focului până se face scrum și cu ea fac un fel de unsoare, cu care își ung nevestele urâte sprincenele, să pară frumoase bărbaților lor. Și ci-că omul încurând, își dete sfârșitul.

Dar pe vremea fânașului și la Sfântul An-

drei, nevasta numai aveà tihnă; boscorodeà prin pod, fluerà de se îngrozise biata femeie, și prinse a se jeluì la lume. Până când o babă ca toate babele, ce știà și de scaunul lui Sca-raoschi, vine și, pentru un căuș de făină, îi spune să-l desgroape că tricoliciul nu-i putrezit și să-i bată un țaruș în piept; — și când colo, îl găsiră întreg întreguț cum îi spusese baba; doar straietele de pe el erau putrezite.

Atunci s'au adunat preoți și norod la rugăciune, iar când i-a bătut țarușul prin piept, așa a țipat de li s'a sbârlit părul de pe cap la toți, și de atunci, mai ba să iasă tricoliciul din locașul lui.

La sfârșitul povestei iștia, pe când eu mă uitam pe ferestre ascultând dacă nu cumvã vreun tricolici nu cotrobăiește prin pod, Laza sări ca ars plesnind din palme și, uitându-se speriat, zise:

— Ara, Doamne! Bre, bre, bre! Măi, măi, măi, ce ai să mai auzi! Și zi, când i-a bătut țarușul, a țipat?

— Țipat, îi dă mama, că trăià necuratul în el.

— Mă-ai că strașnic lucru! și Laza prinse să fluere și să dee din cap ca un măgar.

— Apoi în noaptea asta, domnule Laza, e prăpăd, vorbi iar Gânju în șagă ca să-l mai sperie, — știi umblă necurații și pe sub laiță, și ibovnicii — pe prăjini, ca cocostârcii. Vorbe la cari Laza se uită pe sub laiță speriat, ceea ce mă făcù să râd, deși numai de răs nu-mi venea, la câte auzisem.

— Domnule Laza, ce-i șagă, șagă, îi dă bădița Ilie; da eu am văzut una cum mă vezi și te văd.

— Ara, hă, Doamne!.... îi dă Laza, făcând ochii mari, ai văzut și 'mneata?.

Și bădița Ilie, după ce bău o litră cu apă, se așeză, ca de obicei cu spatele la sobă, și începù:

— Eram surugiu, pe vremea aceea, e hei! se măcină altă făină la moară. Atunci cunoscușem pe Maria, și dragostea ei mă îmbărbătă și mă înfierbântă la zece poște și nu mă temeam de șapte, și nu mult opt cai înaintași îi țineam în mâinile mele.

Și eră spre ziua de Sfânt Andrei, și un cer aburit, și-un ger și lună ca acum: unde te uitai pânză albă de omăt șclipitor ca o pulbere de argint; și veneam eu și Costache Do-

robanțul cu poștalionul gol dela Mălini, adecă nu gol, că de câteori Iosub Hopa n'avea mușterii, eu veneam cu câte o puțină de brânză și o tatarcă cu lapte dulce.

Satele parcă se învârteau înprejurul nostru, și doar scârțăiturile zăpezii sub roate și pocnetul potcoavelor la cai se auzea pe șosea, de târziu ce era. Din când în când numai ce se auzea câte un poac! câte un stâlp de telegraf, amestecat cu câte un urlet flămând de lup, oricâte un hămăit de vulpe. Caii și noi păream îmbrăcați în strae lăi, iar promoroaca ședeă pe sârma de telegraf, ca țarțamurile de hârtie la stea. Când să dăm pe șesul Băii, ce să-mi dee auzul, ca un glas de cocoară pribeagă, un strigăt pe sus: „Aapă! aapa!“ Când mă uit, un om venea călare pe băț, da știi, nu era mai sus ca un plop de pe șoseaua Cornul-Luncii.

Repede îi spun lui Costache care era pe cei dintâi cai, să oprească.

„Ce-i?“ îi dă el.

„Ce, tu n'auzi?“

„Nu; parcă dormeam“

„Ia, uită-te în sus!“

„Ii! bre, stai!“ zise el, și repede se dete jos. Și repede mă dădui și eu jos de pe capră. — Ia vezi, ce face focul cela Reveică, zise mama. S'o fi stins?

Și sora-mea repede se dădu jos, trase jarul și mai puse vreo două bucăți de lemn pe el. Bădița Ilie vrù să înceapă; dar soră-mea îi vorbi:

— Stai nu începe, bădiță Ilie, că-i pierd șirul; stai să mă suiu iar la tors.

Și el, după ce văzù că toți s'au liniștit, începù:

— Și doar atâta am înfipt cuțitul în pământ, și am început să descânt. Când a ajuns în dreptul cuțitului, numai a zis: „Apă!“ și încet, ca o pasăre împușcată din sbor, se învârti și se lăsă la pământ ca mort.

La aceștia, atâta le trebuie, în loc de apă să le dai lapte, că, un pic de apă de ar sorbi, le plesnește fierea.

„Of! of!“ zise el, lungindu-se la pământ și lipindu-și gura de omăt.

Repede aduc tatarca și i-o dau.

„Bogdaproste!“ zise el, sorbindu-și buzele și îmi dădu tatarca de două chile îndărăt, goală.

„Mă duc, de-acum, mă duc, mă duc; da-ți-mi drumul că crăp“.

„Da de unde vii, băiete?“

Și erà un flăcău de nu se poate mai frumos, cu părul lung și creț și cu fața netedă, dar stinsă ca fața lunii, și ochii îi ținea tot aplecați, de trudiți ce erau.

„De unde vin, de unde nu vin, dați-mi drumul că mor. Un glas mă chiamă să mă duc departe, și dorul de ducă așa-i de mare în mine, că nu-mi găsesc astâmpăr nici în vârful degetelor și mă arde aicea!“;—și apăsă cu mâna sub crucea pieptului.

Mi-a fost milă de el, și am scos cuțitul din omăt. Și Doamne, minune, s'a ridicat dela pământ ca un fulg și, încet, încet, acum de un cot, acum de un stat de om, acum de o prăjină și, puindă-și bățul ciobănesc între picioare, ca un smeu înălțat de băeți, s'a cam dat dus, îndepărtându-se spre partea Bucovinei.

L-am zărit ca un smeu, ca un uliu, pe urmă ca un semn negru, și deodată a pierit în abur și doar am auzit: „apă!“ îndepărtat tare.

Aici mi s'a sbârlit părul de frică, și mai m'aș fi dus să mă culc între Ghiță și frate-meu, dar îmi luaiu seama. Copil, copil eram, dar mi se părea că dacă fug pe neașteptate de unde eram, aș fi dat de bănuțt cuivâ și nu voiam ca sora-mea, cu care mă ciondăneam câteodată, să zică:

„Aha! ai mâncat usturoiu, și tot ți-e frică!“

Și toți ai casei rămaserăm pe gânduri. În sobă, focul duduia, și lemnele pocneau de parcă singure erau pe lume, ceea ce făcù să mi-se strângă mai mult inima de groază, așa că mă zăpăcii și mă trezii spunând Epistolia: „Această carte s'a găsit în muntele Maslinilor“...

— Da ce-i, măi Ionică? vorbi mama. Toți ai casei râseră; iar eu mă rușinau.

— A adormit și visează numai munții Măslinilor, îi dă soră-mea.

— Ha, ha, ha! făcù frate-meu și cu Ghiță, și după ei toți.

— Hâm! mare minune, zise tata; și eu am auzit multe istorii de astea; bunăoară, bunică-mea, îmi spunea că a vorbit și cu solomonarii; dar așa de strașnică nu.

— E hei, strigă din vatra focului Scârlătoaia. Eu cred pe d-nul Ilie, că și eu am pățimit una odată, știi, că și azi parcă nu-mi vine a crede că a fost aeva. Nu știu să mai spun, nu de alta, dar să nu se sperie băietul.

Cu toată teama ce o aveam de strigoi, sării:

— Spune, mătușă Marandă, zău spune-o!

— Ascultați.

Eram cu Gheorghe al meu, Dumnezeu să-l ierte. Stam bine; aveam trăsură, cai și ia așa trăgeau săracii la noi, cum trag eu la dumneavoastră.

Intr'o iarnă, așa înaintea Sfântului Andrei, ne fură cineva un cal, cine să fi fost, D-zeu știe. Darăm vina pe unul pe altul, dar parcă ești duh sfânt să știi care anume? Vorba celuia: „Hoțul e cu un păcat, și păgubașul cu două“. În sfârșit, ce-mi dau cu gândul, să mergem la un vrăjitor să dăm cu bobii.

Pe atunci erau vestiți Tătărușenii și Bosâncenii în vrăjitorii.

Când o cumătră a mea, îi dă: „N'ar fi bine, cumetriță, să încerci și la una Grigoroaia din Tătăruși, care lasă că dă cu bobii

și cu cărțile, nevoie mare; da, hoț, ibovnic ce-i aveà, ți-l aduce de peste nouă țări și mări pe prăjină.

Când să ne ducem, cumătră-mea îmi spuse că, de vreau să mă folosesc, să mă duc spre ziua Sfântului Andrei, că atunci umblă toate năzbâtiile, și doar mai erau trei zile până atunci.

— Cum nu? i-am zis: să-l văz și eu, și să-i trag o bajocură!

Pune Gheorghe roaiba la sanie, și pe un ger de pocneau copacii, hai, hai — pe la aprinsul luminilor ajungem.

Baba tocmai făcea focul la vatră; semănă ca două picături de apă cu bunica lui Toader al Grecii; așa cu nasul adus mai să-i pice în barbă, cu fața creață ca ciubotele mele de iuft și cu ochii mari sticlitori, semn că baba fusese și dânsa una în viața ei și când te privea, pareă ameteai.

Darăm „bună seara“, ea ne mulțămî și, ridicându-se în sus, ne zise: „ședeți!“ In casă nimeni.

Șezurăm noi ce șezurăm; ea făcù foc în

vatră, apoi ne cercetă ce avem. Noi i-am spus, și ea ne întrebă de suntem trudiți.

„Nu prea! îi răspunserăm; decât ne e cam frig“.

Femeia ne vorbi că dincolo, în ceea casă, are oameni culcați; da noi de ni-i cu voia, să ne suim pe cuptor că-i cald, iar când ne-a trezi, să ne sculăm.

Bărbatu-meu s'a dus de-a deshămat iapa și a băgat-o acolo, într'o șură; și, după ce ne suirăm pe cuptor, baba luă un pahar și se duse cu el la fereastră, și după ce își puse urechia la cercevea, boscorodî nu știu ce în pahar, și vorbi:

„Ha, îl știi?... Bine!...“

La întrebarea babei, mă cuprinse o frică ascunsă, și un gând parcă mă mână să ne lipsim de lucrurile astea și să ne întoarcem acasă; osebit mă muștră și gândul că noi, ca oameni cu copii și în toată firea, am ajuns să umblăm după astfel de mongoase, oprite de biserică. Dar înoptase, și acum după ce ne-am dat vânduți în mâna babei, trebuia să rămânem, chiar de nu ne-ar fi gâcit nimic. Și doar atâta, ne-am făcut cruce, iar

baba, după vorbele spuse, se întoarse și puse o ulcică nu știu eu ce la foc și pieri pe ușă. Să fi vrut să închid ochii și nu puteam de cele auzite. Dar Gheorghe, mai chilos, trase un somn.

Trece un ceas, trece două, se făcuse acum noapte bine, focul se stinsese, și în casă nu se vedeà decât albeața omătului de afară.

Deodată văd că femeia intră cu o limbă de melițoi și cu o lumânare de seu în mână și o lipește de prichiciul hornului; după care aprinse focul și împinse iar ulcica în el. Apoi desbrăcându-se de fustă și cămeșă, se sui în horn și prinse a boscorodi.

Aici seculaiu pe Gheorghe, și ascultarăm; pe urmă se coborî înapoi cu un hârb; și nu știu ce aveà negru în el, din care prinse a se unge pe la sprâncene și pe la subsuori.

— O fi fost coadă de tricolici prăjită în vatră, îi dă un băietan de cei de jos.

La cuvintele astea, numai că auzim o bufnitură și un strigăt: — Au-leu! Au-leu! — căzuse Laza jos de pe laiță. — Valeu! Valeu! și, pe când se ridicà de jos speriat, pe fața lui se vedeà o sudoare ușoară. Și, privind rătăcit zise:

— Când ați vorbit de coadă de tricolici, parcă am simțit-o drept pe la șira spinării.

— Ha! ha! ha! zise Gânju ridicându-se în sus, dar ciudat mai ești, domnule Laza; apoi, n'ai simțit că te-am gădilat eu cu piciorul?

Apoi lasă, ce răs a fost! Și numai după ce s'au potolit toți, mătușa Maranda începù:

— ... Și s'o fi văzut atunci; ce erà înainte ca naiba, acum sprîncenată, cred că nici talpa iadului nu erà mai urâtă. Și dacă ar fi fost numai asta; da se despletise și de puținul ciuf de păr alb ce-l mai aveà și-l lăsase pe spate și, cum erà cu ochii scântietori, păreà necuratul pe uscat, când are de făcut cine știe ce cabazlăcuri. Ne-am uitat bine la dânsa; după ce a mai pus un lemn pe foc, s'a înturnat cu spatele la stâlpul hornului și, petrecându-și mânilor, ca niște curele de slabe, după el, boscorodì iar nu știu ce și, încăle-când pe limba de melițoi, strigâ: „Hi cal!“ și se făcù nevăzută, unde nu știu. Auzirăm doar pocnituri prin casă ca de trăsnet și scânteii. Nu mult, numai că auzirăm ca și când ai stropì cu apă în geamuri.

Ulcica prinse a fierbe, de credeai că-i cu fasole, și parcă o auzii că zice rar: „To-diri-că! To-diri-că! To-diri-că!“ Apoi mai des, și iar mai des, și tot mai des, de numai înțelegeam decât „ică! ică! rică!“

„Ptiu bată-te crucea!“ și prinserăm a ne închină îngroziți și înghiemuindu-ne unul în altul; și în strigătul oalei parcă auzii un glas ca de copil, de afară:

„Ca doru ori ca sboru,
Ca gândul ori ca vântul!“

„Ba ca vântul“, parcă se auzi un glas din lăuntru, fără să vedem pe cineva.

Dar lumânarea de pe policioară se stinse. Și nu mult, oala începù și mai tare: „Todirică! Todirică! Todirică! Todirică!“ — Todirică! mi-am zis eu; ce Todirică, o fi și aista? Eu aveam un fin Todirică, și în ajunul peirii calului fusese la noi. Și deodată așa a strigat de repede și de tare pe Todirică, că a sărit capacul de pe ulcică și a dat în foc și l-a stâns. La răsărit, luna să arătă ca o jumătate de talger de fier scos din foc și aruncă câteva geamuri de lumină în mijlocul

casei, în care vreme, parcă auzirăm mai întâi ceva ca vântul pe afară, știi ca și cum ar veni o vijelie cu frământări de frunze și fluerături de pom, și zup! pică ceva înaintea casei, și un om cu capul gol și călare pe un măturoiu intră în lăuntru.

După el iată și baba, îmbrăcată ca la început, și cu o lumânare aprinsă în mână pe care o lipi de policioară. Dar, ce-mi văzură ochii, că înlemnii: chiar finul Todirică, în cap — na! Todirică și pace! Doară ne-am uitat la el, cum mă vezi și te văd; și iacă așa se așează pe laiță și vorbi rugător:

„Apă!“

Gavriloaia repede fugi afară și se întoarse cu un șip cu lapte, pe care băietanul îl bău tot și doar vorbi:

„D-zeu, să-ți dă sănătate, da mare blestem v'ați făcut cu mine. Păcatul ista îl trag poate unde am luat calul nanașei, iată banii de pe el“. Și, băgând mâna în sân, puse pe laviță o șumultoacă. Și, la vorba din urmă o trosnitură se auzi, ușa se deschise ca luată din tâțani, și flăcăul pieri afară călare pe mătură.

— Apoi, de ce o fi venit călare tocmai pe mătură, întrebaiu eu.

— De ce? zise Scârlătoaia, fiindcă cu mătura l-a găsit în mână atunci când l-a luat ueigă-l toaca. Și să nu-mi uit vorba: Vrăjitoarea, luând șumultoaca cu banii, mi-o întinse. Am primit-o, erà tare greà, când m'am uitat în lăuntru erà numai aur și argint. Bucuria mea nu a fost proastă; nu i-am numărat. Gheorghe îmi spuse că sunt bani de putem cumpără zece cai ca acela.

„Halal de vrăjitoare!“ mi-am zis. Dar tot un gând parcă mă muștrà: de ce noi oameni așezați și cu credință în Dumnezeu să alergăm la vrăjitori, și parcă cinevã îmi șoptea să arunc banii ceia, veniți prin ajutorul necuratului. Și i-am spus lui Gheorghe ce gândesc, iar el îmi răspunse:

— Taci, fa, nu fii proastă, că tot cu știrea lui D-zeu se fac și astea; om plăti și noi niște leturghii la biserică, și pace; și poate am fi mai zis cevã, dacã nu am fi auzit niște horăituri: când mă uitai, baba dormea pe pat cu gura deschisã și cu ochii în podele.

De cele văzute, n'am mai putut dormi. Ce

să dormi? Am pus banii sub cap și am prins să gândesc.

Nu mult, auzii și cocoșii. Atunci am mulțumit lui D-zeu că știam că dela strigătul lor, dracii se cam cară de pe pământ. Și, în gândurile mele, numai simții că mă scutură cineva de umeri. Așa de tare mă spăriesem, că am sărit și făcu-i un „Hâm“. „Taci nu-i nimic“. Era Gheorghe. „Hai! la drum, îmi spuse el, până la ziuă suntem acasă să nu ne vadă lumea că ieșim dela vrăjitoare“.

Și, luând tămoașca cu bani, încet ne-am dat în vârful degetelor jos și am dat în ogradă. Gheorghe repede a înhămat iapa. Când am ieșit din ogradă, mi s'a părut că am scăpat dintr'o casă de draci.

— Hâm, mare minune, făcură toți ai casei. Pe când Laza de colo, îi dà:

— Măi, măi, măi! Bre, bre, bre! Eu muream pe loc, de vedeam flăcăul.

— Stăi, vorbi Scârlătoaia, încă n'am sfârșit. Ieșisem din sat. Gheorghe îmi vorbi:

„Ia, hai, să ne uităm cam câți bani or fi în tăfâlcă“. Bag mâna în fân și numai ce aud: zurr!

„Ii! stai, îi zic eu, că nu i-am legat bine, și au curs toți jos“. Da, cum picase, o frică ciudată intrase în noi. În sfârșit ne darăm jos: nimic. Căutarăm în fân, îl răscolirăm; la urmă, când îl luarăm jos, iar zurr! Săltarăm iar fânul, iar nimic! Da pe unde călcam, sună numai a bani, undevă sub pământ.

„Să știi că-i necuratul eu noi, vorbi bărbatu-meu, hai să fugim“. Ce crezi? Am lăsat și fân și tot în drum, și am plecat închinându-ne, de aveau de ce se minună cei ce ne întâlneau.

— Măi, măi, măi! Bre! bre! bre! se auzi glasul lui Laza de sub suman.

— Și am ajuns acasă; cumătră-mea a și venit la noi și i-am spus minunea.

— Ce vorbești? glăsuî ea: Todirică toată noaptea a fost la șezătoare la noi.

— Nu mai spune! îi dau eu. Și mi-am văzut și eu finul, și am vorbit cu el; însă nu știu cum, cum i-am pomenit de cal, a răs și a plecat ochii în jos, luând altă vorbă.

O fi fost n'o fi fost el vinovat, da ceeace am văzut în spre noaptea acea de Sfânt Andrei, nu multor oameni li s'a dat să vadă.

— Și de unde o fi având spiridușul, Doamne, grăi Laza ridicându-se în sus.

— Ei, de unde? îi răspunse tata. Se zice că dacă porți un ou părăsit nouă zile sub-soară, clocește, și la nouă zile scoate un puiu, și aista e spiriduș. Apoi vorbești cu el ca și cu omul să-l trimiți peste nouă țări și mări și vine și ți-aduce ce nu gândești; numai bani nu-ți aduce:

— Ba-ți aduce și bani, îi dă Gânju de pe laiță.

— Ba să și-i ție acolo, să nu trebuiască nimărui, vorbi Laza gâfăind de frică și făcându-și cruce.

— Da ce Ilie ai adormit? îi dă tata.

În adevăr, el clipea lângă sobă și, la întrebare, deschise ochii mari și obosiți, și zise:

— A nu, auzeam... Oare a fi târziu? întrebă el. Atunci din nou se auzi un urlet strașnic

— Auzitu-l-ați? întrebă tata.

Dar nea Gheorghe adormise cu gândul poate la strigoii lui.

În vremea asta, lampa prinse a hui parcă ar fi sunat niște clopote undeva departe tare și începù să-i scadă lumina, aruncând în sus

șiruri de scânteii repezi; ceeace arată că nu mai e gaz.

— Na, că ne lasă lumina, îi dă tata...
Ce voi n'ați pus gaz în lampă?

— Ba da, dar de aseară e vreme.

În adevăr, eră târziu, că și la mine prinsese să mi se spânzure Enache de gene și, în bobotele unui somn încălzit de căldura din casă, parcă vedeam și eu pe finul Scârlătoăii cum mergea pe sus călare pe o mătură și cu o pungă în mână, ceeace nu ținù mult, căci un cântec de cucuș se auzi, la care răspunzând al nostru, alte glasuri cucușești de departe îl urmară, și mă trezii și mă frecai la ochi.

Baba nici nu suflă, — dormea tun; moș Gânju horăia de credeai că-și trage sufletul.

Numai pe Gheorghe Laza l-am auzit în-
turnându-se și bolboărosind:

— Măi, măi, măi! Bre, bre, bre, mare om ești dumneata! Iar eu, care tremurasem de frica strigoilor, auzind cântarea cucușului, parcă mi se luă o piatră de pe inimă, că doar știam că toți dracii și tricolicii, odată cu cântarea lor, pier. Și mă culcai liniștit lângă mama, și nici nu știu când adormii.

ÎNGERUL MORTII

ÎNGERUL MORTII

Pământul din cer, ziua, se vedeà ca un bob negru asemenea unei păsări tare departe; iar noaptea, printre milioanele de stele, păreà ca un grăunte de aur. Și pe cât lumea asta cu tot ce se vede, nouă ni se pare strașnic de mare, lui Dumnezeu îi erà așà de mică, încât, cu un ochi numai, cuprindeà totul ca pe o șperlă de cenușă; iar îngerul morții când își întindeà aripile peste lumi, ființele slabe se înnăbușeau de lipsă de viașă și, când și-o ridicà, se nșteau vietăți noi. Și numai Sfântul Arhanghel-Mihal ce stà ostaș dea-stânga scaunului lui Dumnezeu, erà împovărat cu trebușoara asta de viață și de moarte.

Spre o noapte de Crăciun, Dumnezeu luă pământul pe un deget și se uità, cu mare

băgare de seamă, la mulțimea lui de ființe, fără însă a se minuna cum ne mirăm noi de un furnicar în care forfotesc puzderii de mici vietăți, ci că era pe el lumină multă, și clopotele sunau cu o trăgăneală auzită tare departe; și, după ce Dumnezeu se uită la toate noroadele creștine, cum sărbătoresc ziua nașterii lui cea de a doua, zâmbi; dar când îl întoarse ca pe o mărgea, repede ridică fruntea sus și se încruntă, chemă pe Arhanghel-Mihail îi arată o casă și-i spuse:

„Să te duci și să-mi aduci sufletul femeii din casa asta“; — și îi spuse și târgul și țara unde era.

Arhanghalul-Mihail, căruia îi păruse pământul așa de aproape. deodată-l văzù că nu mai e în mâna lui Dumnezeu, ci departe prin pulberea de stele la locul unde știa el că e. Acolo el se lăsă pe dânsul ca un gând. Și acum, când călcase pe pământ, vedeà lucrurile cum le vedem noi, și dădù în târgul în care-i spusese Dumnezeu. Și era un ger de parcă țipau stelele încremenite.

În noaptea de Crăciun, ce om nu sărbătorește? Se auzeau cântece ici și dincolo, și lume

multă forfotea de colo până colo, toți și gălăgioși, dela Domn până la cerșetor; numai la o casă tupilată cu pereții coșcovi, cu ferestrele strâmbe și geamurile lipite cu burduf de capră și cu ușa așa de joasă că trebuia să te gheboșezi ca să intri înăuntru, era o slabă lumină. Și din casă veneau niște gemete stinse de femeie și scânceli de copii. Arhanghelul se uită pe fereastră: pe policioara hornului ardea un găzuț a cărui lumină posomorită și lunguiață ca un fus părea o clipocire de somn a unui om trudit: nici lăiță, nici pat, nimic uu era; doar o icoană înnegrită de fum stătea în peretele de răsărit, iar pereții oboșiți de umezeală parcă plâneau. Anhanghelul se uită bine, încruntă din sprâncene și, întorcându-și fața, gemu: multe necazuri și multe feluri grele de viață văzuse el, dar ticăloșie ca aceea nu. Și repede fugi la cer.

— Ce-i? îi zise Dumnezeu, când îl văzu fără suflet.

El îi spuse, gâfâind, că a fost și a văzut ce nu i-a fost dat; și, după ce istorisi pustiirea și starea casei aceleia, urmă:

— Și, Doamne, jos, pe niște paie, cu un ulcior cu apă la cap și o bucată de pâine, zăceà o femeie tânără, slabă ca o scândură, și, la sânu-i, ca o piele, se chinuiau să sugă doi copilași gemeni. Și așa mi s'a strâns inima de milă, că am venit să cer sfat, dacă n'ar trebui cumva să iau și sufletul copiilor odată cu al maicii lor. Căci ce au să facă ei, sărăcuții fără mamă?

Dar Dumnezeu se întunecă, ca o seară, de supărat, — de amurgì lumina, și în cer, și pe pământ, și zise după ce se linișți:

— Ce stai de vorbești, Mihaile? Eu văd că, în loc, după câte ai auzit și văzut, să te înveți minte și să tragi vre-un folos, tu mai tare te-ai prostit. Crezi că eu te-am trimis de florile mărilor acolo? Și îndată îl trimise să-i aducă o piatră din fundul mării.

— Desfă-o, îi porunci Dumnezeu.

Când colo, doi viermi.

— Vezì tu pe aceștia? Cine-i hrănește?

— Tu, Doamne!...

— Deci cu atât mai vârtos, voiu îngrijì de acei copii. Tu nu purtă grija lor, ci du-te de ia chiar acum sufletul acelei femeii; că

unde e nevoie de sfârșit, sfârșit trebuie, și vieții să nu-i iei rostul de a împlini ce îi e scris. Iar ea să ai minte, că acolo, de unde abea a încolțit, eu și culeg, te osândesc să te duci pe pământ și să slujești pe stăpânul celei dintâiu slugi ce o vei întâlni în cale, până când acel stăpân va muri.

Ingerul, cît ar scânteia o sabie la soare, luă sufletul femeii, și lăsă pe cei doi copilași trăgând de sânul neînsuflețit al mamei lor. Și, după ce dădu sufletul în grija Ingerului păcatelor dela vama fntâia a văzduhului, se înturnă înapoi în târgul acela, schimbat într'un băietan de țară și cu chip de om de slujbă.

Toate lucrurile astea se petrecură cât ai clipi. Tipenie de om nu se vedeà; toți dormeau; doar câte un bețiv se auzeà lălăind și scârțâind prin omățul bătut de sănii și câte un hămăit singuratec de câne. Umblă el toate ulițele și nu zări pe nimeni. La ziuă, Ingerul, ajuns la poarta orașului, se uită la vale la deal și nu văzù pe nimic. Iși mai aruncă ochii încă odată pe un drum ce duceà într'o pădure și parcă văzù ceva ca prin sită, că

se mișcă, parcă înaintează, parcă se ridică ca un cal slăbănogit și iar se lasă. Să fie dihanie, își du Ingerul cu socoteala, prea e mare, să fie vre-un om, și i-a căzut calul în drum, prea pare mic. Dar se mai înziuă, și, punând mâna la ochi, cozoroc, văzù că-s niște oameni. Când ajunse, doi călugări: unul căzuse jos de bătrân și nu se mai putea sculă; iar celălalt îngenuchiat lângă el, îi frecă mâinile, tâmpla și îl aburcă ca să-l ridice.

— Om bun, îi vorbi călugărul, ce îngrijea pe celălalt care gemea: fii bun și du-te până în oraș și adu o căruță, să punem pe frate-meu. Trebuie să ne ducem până acolo, să cumpărăm ceva pentru pustnicul la care slujim.

Dar Ingerul, care le avea toate scrise, zise:

— Nu-i nevoie să vă duceți până în oraș, ci să așteptăm până o trece o căruță, că tovarășul d-tale n'are semne să trăiască, și să-l ducem acasă.

În adevăr, nu mult, veni un car gol spre târg, și, luînd pe călugăr, îl duseră la peștera pustnicului, care era la poalele unui munte stîncos și acoperit de brazi, sub care când intrai, părea că ești într'o biserică cu mii de stâlpi.

Și, după ce au îngropat pe călugăr, pustnicul prinse să se caine, că n'are cine să-i mai facă slujbă în locul celui dus, că el e bătrân și abea poate îngriji de suflet.

— Aș rămânea eu, grăi Arhanghelul umil, dacă mă primiți.

— Apoi, dragul meu, vorbi pustnicul, noi bani nu plătim la slugă; că ce căpătăm azi, mâncăm mâne, și mai ajutăm câte un nevoiaș la vreme; și cine ne slujește, slujește numai pentru sufletul lui.

— Tocmai asta aș căută și eu: să mă dedau cât se poate înfrânării, căci oi fi greșit și eu lui Dumnezeu ceva.

Și Arhanghelul rămase bun slugă la pustnic.

Atunci pustnicul îi spuse că el trebuie să ajute călugărului rămas în viață, la făcut linguri și la câte treaba pe unde afi de nevoie.

Trecu o zi, trecu două, și pustnicul era tare mulțumit; că unde puneă Mihail mâna, era și Dumnezeu cu mila. Și ticăit, ticăit era, și ascultător și bisericos nevoie mare și nu zicea nimic: vorbea puțin și răspundea scurt și cu rost. Părea că ascunde ceva în el, ceva ca și

căruia în zadar se muncea pustnicul și cu călugărul, să-i dea de capăt.

Intr'o zi îl întrebară:

— Din ce sat ești?

Le răspunse că el a călcat poruncă a tatălui său și că e osândit a răsplăti păcatul făcut prin viața ce duce și că nu știe de unde-i; dar când l-a iertă tatăl său, atunci va nimeri el casa. Bătrânii nu înțeleseră nimic din ceea ce vorbi el, și ar fi vrut să-l întrebe, dar el așa se uită în ochii lor, că le rămase vorba încremenită în gură.

— Mihaile, vorbi pustnicul, tu mare taină ascunzi în tine și mare frică. Dar Mihail nu răspunse un cuvânt, ci le arătă o lingură așa de împodobită, că pustnicul și călugărul prinseră îndată a vorbi de lingură și a-l lauda.

Trecu vreme, cât va fi trecut, lucrau la linguri, porneau cu ele la târg. Mihail acelaș: vorba i-o scotea cineva cu cleștele; iar de răs, nici pomină; par'că nu avusese niciodată darul ăsta.

Da într'o primăvară, așa prin luna lui Maiu, într'o Sâmbătă, Mihail și călugărul iar plecară cu linguri la târg. Și eră frumos; dimineața,

soarele se scaldă în albastrul prăfuriu al cerului ca un Făt-Frumos într'o apă străvezie. Te îmbătau mirosul de tei ce străjuiau șoselele, casele erau toate în verdeață, iar florile din grădinițele caselor, de înflorite ce erau, păreau niște domnițe cu pălăriile în cap. Și mirosul lor te amețea și lumina caldă a soarelui, întinerit parcă, se coboră cu sănătatea vântului în suflete. Și pe uliți, oameni înviorați, pe jos, în calești, cari la plimbare, cari unde voiau.

Mihail și călugărul ajunseră. În piață, ca dimineața, lume multă: cocoane cu bucătăresele după ele, hamali ce întrebau de povară, și strigăte de târgoveți. Numai un om eră mai mâhnit ca toți: un bătrân care stătea pe o piatră, cu părul alb ce-i spânzură pe umeri, cu fața creață și slăbită în care se vedeă suferința ce-i rodea, inima și trupul; dar liniștit și blând ca un mucenic. Și rupticos, rupticos: cu picioarele goale în niște scrabe vechi și roșii, cu cămașa potâng și descheiată de i se vedeă pieptul sbuciumat; încolo, o pereche de pantaloni numai petice și un contăș cu o mânecă lipsă și altă sfârtică; iar pe genunchi

țineà o pălărie ca un clopot, fără căptușeală, și cereà milă.

Frumusețea și farmecul firii primăvăratice și nouă, așa îl mișcară pe bătrânul călugăr, că, la vederea orbului, zise:

— Doamne, Doamne, mulțumescu-ți ție din suflet, că dacă mi-ai luat toate bunurile pământești, cel puțin mi-ai lăsat ochii și pot vedeà cum zidireà ta, cu cât o pustiești iarna, cu atât o împodobești primăvara. O nenorocitul de orb, cât de încremenit de mâhnire nu-i, că aude păsărele cântând și nu le cunoaște chipul! Și lacrimi, ca niște isvoare ce pornesc întâiași dată dela obârșie, îi udară fața. Iar Arhanghelul parcă își amestecà ochii lui albaștri cu albastrul cerului și parcă erà dus pe altă lume; dar, când dădù cu ochii de orb, râse ca de o prostie.

Călugărul îl privi mirat și se mâhni; iar ajunși acasă, îl pârî la pustnic, care se făcù foc și mi-l apucă la răfuit:

„De ce ai răs? De ce ai răs? Atâta vreme nu te-a văzut nimeni zâmbind, și acum ți-ai găsit să râzi de un nenorocit?“

Arhanghelul tăcù și își văzù de treabă.

Și a mai trecut multă vreme. Aceeași viață liniștită la Mihail: dacă nu s'ar fi simțit umblând după treabă de colo până colo, nici n'ai fi zis că e om, ci numai umbra lui.

Însă, într'o Sâmbătă, pe un cer limpede ca fața unei ape curate, Mihail și călugărul ducându-se iar cu linguri la oraș, îl găsiră numai în steaguri și în brad, în sunet de clopote ca la înviere, în muzici ca la iarmaroc.

„Ce-i? Ce-i?“ întrebă călugărul.

I se spuse că în ziua aceea, norodul alesese un nou craiu și un nou mitropolit și că îndată au să treacă spre biserica cea mare a târgului.

În adevăr, nu mult, iată și alaiul: călăreți înainte, călăreți înapoi, ostași deoparte și alta a drumului, și muzici și trâmbițari, de-ți spărgeau urechile; căleasca numai aur, și în ea, aleșii.

„Ura! Ura!“ Și florile cădeau dela ferestrele de sus ale caselor, și basmalele și pălăriile fluturau în văzduh. La rând, și călugărul își puse mâinile cruciș și se ploconî cu smerenie. Singur Mihail parcă eră pe altă lume, stă cu cușma în cap, iar, când trecu alaiul,

râse așa de sgomotos, de toată lumea se înturnă către el.

De s'ar fi uitat călugărul la el, ar fi văzut că fața i se făcuse ca floarea de crin alb, și capul lui părea învelit în raze de aur; dar nu: bătrânul, cu ochii în pământ, se făcù foc de mânie și, ajunși acasă, mi-l așeză, cum știu el, la pustnic.

— Ei, asta-i de minune, zise bătrânul preot al pustietății. Acum doi ani, tot așa mi-a făcut una. Acum tot așa: vede cum fețele bisericesti stau plecate și lumea flutură din basmale, și el stă cu cușma în cap și râde ca un „Tănase!“ Dacă ar fi aflat oamenii că ești băgat la mine, ce ar fi zis? Acum, văd că ești ca neaga rea; taci trei ani și râzi când nu trebuie.

Arhanghelul tăcù și-și văzù de alte treburi.

— Bine, adăogă pustnicul, te osândesc să mănânci numai rădăcini o săptămână, ca mine.

Și s'a dus primăvara ceea, vara se călători și dânsa, și veni toamna cu ploi mocnite și pâclă. De pe trunchiul brazilor se prelingeà apa, ca niște șiroaie de lacrimi, și vântul rece pătrunsese până și prin peșteră.

In vremea asta, tovarășul lui Mihail, du-

cându-se la un schit pe aproape, nu se mai întoarce; ci veni un alt călugăr și aduse vestea că bătrânul a murit acolo, așa că rămase numai Arhanghelul să îngrijească de treburile pustnicului.

Dar ploile ținură multe zile, așa că apa făcu noroiu împrejurul peșterii.

Însă într'o zi, pustnicul simți ceva ud la picioare. Când se uită: papucii găuriți la talpă.

— Pii!.. făcu el mirat; altădată purtam papucii mai mult, și acum s'au rupt... Fii, bun, Mihaile, du-te la târg și cumpără-mi alții; dar cu talpa bună și pielea groasă, să nu se rupă așa de îndată.

Aice Arhanghelul se uită la bătrân și râse de răsună peștera.

— De ce râzi, gură bogată? vorbi pustnicul, și dă să-i mai dea o gură.

— Râd de prostia omenească, îi vorbi îngerul, că omul toată viața învață și gândește, și tot prost moare.

Aice pustnicul rămase gânditor și zise:

— Dacă ești așa de filosc, ia spune-mi de ce ai râs atunci?

Am râs și râd de cele trei lucruri ce nu

le știe omul, Știi d-ta îi vorbi pustnicului, unde-s îngropate comorile?

— Nu știi, îi răspunse bătrânul.

— Dar ce are să fie, știi?

— Nu știi îi răspunse iar.

— Dar când ai să mori?

— Ce întrebare proastă îi zise pustnicul? Cine știe când are să moară? Și ce are a face ceeace nu știe omul și cu râsul tău.

— Tocmai pentru aste trei lucruri m'a osândit tatăl meu, și azi, când le-am prins de rost, pot să-ți spun și de ce am râs și acum și de atâtea ori.

Când am râs întâiași dată, nu am râs de orb, ci de altceva. Orbul acela fusese om la locul lui odată și bogat, avusese moșii, erà în rând cu lumea. Dar erà holteiu și-l pune păcatul, de se leagă de o biată fată; și, după ce-i face doi copii gemeni, o lasă de izbeliște de, muri în cea mai neagră ticăloșie. Inșă Dumnezeu a-toate-văzător, îi trimite prin un dușman al lui un foc și-i arde toată averea, și abea scapă și el, dar orbit și sărac, de ajunsese să ceară. Iar acum, cum cerșea, nu știà că sub

piatra pe care stà erà ascunsă o comoară, care l-ar fi scăpat de cerșit.

— De unde o ști asta, vorbi bătrânul minunat.

A doua oară, urmă Ingerul, luminându-se la față, am răs pentru că mitropolitul și domnitorul erau chiar cei doi copii, ai orbului. Dumnezeu care are grijă și de viermele din piatră, încet, încet îi ridică prin milostenia unor oameni avuți, dar fără copii, și, prin purtarea și firea lor înțeleaptă, ajunseră să-i iubească lumea și să ajungă oameni cu vază.

— Să zic că asta ai știut-o dela cinevâ? vorbi bătrânul.

Și a treia oară grăi Mihail luat de cuvânt, am răs, fiindcă nu-ți mai trebuie papuci cu talpă groasă și trainici, ci de scoarță și pânză ca aceștia căci chiar acuma mori.

Și Mihail se luminează așa de tare, de umplu de raze toată peștera, și încet-încet trupul lui se topi ca o bucată de zahăr în apă și se arată schimbat într'un înger, cu păr de aur și cu straie negre; iar bătrânul căzu în genuchi cu mâinile împreunate pe o stană de piatră unde își făcea rugă, și așa rămase cu ochii ațintiți spre Ingerul morții.

Și de atunci ci-că Arhanghelul Mihail nu mai alege ce ia: lasă copiii fără părinți pe drumuri, femei văduve, lasă părinți fără copii, că știe că Dumnezeu are grijă și de viermii din piatră. . .

VOLINTIRII

VOLINTIRII

Erà pe vremea Răzmiriței, — pe vremea când nu erai cu nădejde că ce ai muncit e al tău. Da sunt mulți ani de-atunci dragii moșului; — așa de mulți că le-am uitat și numărul.

Or fi, să zic, vreo șeptezeci, optzeci de ani de-atunci.

Și când îmi amintesc de acele vremuri, mă cuprinde cutremurul. Doamne ferește și pe copiii dușmanilor noștri de așa cumpene!

Eram băet răsărit, să fi tot avut zece ani. Știu ca azi, că umblam încins peste o cămeșuică lungă până în pământ cu un bârneț de lână; eram în durligi; cu o pălărioară țuguietă pe vârful capului și pășteam vitele satului deasupra Copăcenilor, cu unul Ilie, care s'a făcut mai pe urmă Volintir. Parcă îl văd pe

Ilie ista: un măţău nalt, deşirat, cu ochi c. de găscă. Şi atâta plată ne dădea satul: dou dimerlii de făină, o putinică cu brânză, tai. şi doi galbeni la păscut vitele oamenilor pe vară.

Ce erau pe atunci doi galbeni,—ce nu luai pe ei?...

Toată vara o dusei cu Ilie, numai într'o poveste şi înt'un cântec. El cânta din fluer şi eu jucam, că mi-a plăcut al naibei jocul! Şi aşi fi jucat şi în alte veri, de n'ar fi dat resmeriţa în ţară.

Petrecusem cum am spus, vara ceia bine, dar vântul de toamnă începù să bată tot mai tăricel prin codru. Câmpiile prinseră să năpârlească; cămeşea păpuşoiului plesneà de coaptă ce erà—şi oamenii zoreau cu strânsul de pe moşia boerului: un grec, jupânu Panaiot: urât şi sgârcit al dracului, care nu ne slăbeà o clipă până nu-i făceam câmpul palmă şi nu-i umpleam hambarele. Iar noi, din pricina aste, rămâneam de ne degerà popuşoieşu pe srujan, de brumă. Şi aşà pe la Ziua Crucii,—pe când unii oameni cari gătise claca boierului, zoreau şă-şi umple şi ei podurile,—iată că soseşte o scrisoare, nu ştiu de un'

boierului, că au să vie volintirii și să pregătească pe primăvară câțiva boi și ceva bani, ca ei au să ne scape de turci.

Vestea, așa eră; dar oamenii,—știi... cum îs oamenii: dintr'atâta, face atâta: dintr'un tântar face un harmăsar. Și au luat-o înainte cu „Volintirii“. Ba, că vin peste o lună, ba, că Volintirii n'ar fi oameni ca toți oamenii ci tricolici, de cei cari numai dându-se peste cap, se prefac în fel de fel de chipuri și câte bazaconii toate. Mulți,—mai cu seamă cei bogați,—din pricina asta și-au lăsat sămănturile pe câmp și odihna și au apucat-o peste hotar. Alții și-au făcut hrube adânci în pământ, ca la vreme de nevoe să se ascundă cu avutul lor.

— Hei, hei! câte comori nu-s îngropate în dâmburile Rădășenilor să am eu păr pe cap, și fire în barbă; de acolo s'au pricopsit ei; și câte încă nu's; dar șad și ard pe sama lui Aghiută.

Cum v'o spun tremură inima în oameni de volintiri. Mamele nu-și mai amăgeau copiii, să tacă cu „vin Turcii“ ci vin „Volintirii“

și copilul cel mai rău și îndărătnic tăceă ca pământul.

Dar n'au venit atunci volintirii; ei tocmai primăvara a început zvon, că vin să omoare pe Turci și jidani.

Am trecut iarna ceia, cum a dat D-zeu și lumea parcă mai uitase de volintiri. Și oamenii prinseră a se mai urni pe ici pe colo, mai în voe. Iar mulți din cei fugiți veniră înapoi. Da pe la Mucenici, numai ne ne pomnirăm cu Ilie: — Bădică, îi dă către tata, *deamu* mă duc la târg.

— Da, ce măi, îi dă tătuca, nu mai stai la vite cu Ion al nostru?

— Nu, nu bădică, mă duc la târg la un negustor și din ziua ceea dus a fost.

Însă așa prin primăvară, când mai eră o săptămână până în paște, iată că mă ia tătuca cu caru la târg să cumpărăm câte ceva de sărbători.

Târgul Folticeni nu eră ca acum, ei tocmai de vale unde îi zice, azi, Folticeni-Vechi; iar dughenile erau niște maghernițe de lemn, — le aprindeai pe toate cu un chibrit. Când colo ce să vezi: târgul închis și picior de jidan

nu se vedeà; iar pe locul unde erà ulița Sucevei, erà horă și bărbuncă de volintiri.

Bărbunca erà un joc în jurul unei prăjini lungi, înfiptă în pământ și cu steag la vârf; iar la horă, ce să-mi deie văzu; printre alți jucà și Ilie, cu care păscusem vitele satului.

Un volintir, cântà cu arcușu dintr'o cobză mititică cu gātu lung și alții mai departe, vreo patru cinci strigau și băteau din palme în tactul cântecului:

Cine joacă la bărbuncă.

Mânâncă carne de juncă.

Iar mai încolo, coșcoge junc, înfipt pe o frigare se pârjolea la un jar mare împrejurul căruia stăteau vreo treizeci de volintiri cu căciuli nalte și strae împestrițate cu găitane: tăiau din junc, mâncau și beau vin cu cofele, adus din hruba spartă a unui negustor.

Tătuca și eu când am văzut că mânâncă, în postul mare, carne, ne-am făcut cruce de acești oameni fără de lege; iar eu fără să știu ce fac, m'am ascuns sub țolul ce-l aveam în car, și mă uitam numai prin o borticeică a țolului și l-am văzut pe Ilie, cum după ce a mântuit de jucat s'a dus și el la ceilalți de

a înghițit o halcă de carne și a băut o ulcea de vin.

Tătuca mi-a spus, că cine voia să fie volintir, trebuia să tacă și nici să zâmbească măcar. ci atâta doar să se prindă în horă și să înceapă a juca după cum îi cântă ceilalți. Apoi era pus la cercare și jurământ.

Și cum v'o spun, târgul închis și ulițele pustii; dar tata, parcă nu avea de lucru, tot înainte printre dughene. Când de odată, numai ce auzim clopotele dela biserici și lumea și volintirii izvorând din toate părțile strigând: Turcii! Vin Turcii.

Eră o clipă de groază, de ți se suia părul în vârful capului.

Femeile despletite alergau țipând cu pruncii la sân; copilași mai mari țipau și alergau ținându-se de catrințele și fustele mamelor lor. Vitele alergau răgând, mânate spre câmp.

Eu m'am făcut în car cât un pușice de frică, tata înspăimântat își făcu cruce și întoarse carul.

Dar dinspre șoseaua mare, se ridică un nour de feruri roșii cu sclipiri de fulger: veneau turcii pe cai iuți ca vântul.

Tata a început a da goană la boi, cari fugeau și răgeau ca gonite de moarte.

Volintirii cum au văzut au început a asvârli cu sulitele șumuege de pae aprinse peste dranița veche și uscată a maghernițelor. Și unde a început un foc și-a arde! Parcă și acum văd cum sburau dranițele aprinse și limbi de pară înconjurată de fum se înălțau mlădioase și năprasnice deasupra acoperișurilor care pârăiau.

Volintirii, dela foc și alți vreo cincizeci ce isvorâseră din oraș, apucară puștile și se așezară pe marginea șanțului care făcea hotarul târgului și pândiră; vreo câțiva târâră, nu știu de unde un tun, și-l așezară cu gura spre partea de unde veneau turcii...

Noi, când am văzut așa, am apucat cu caru nebunește pe câmp, dar când să dăm cu caru în valea Tămpeștilor, de odată auzim o pârăitură de puști și alta mai tare venită de departe. Glasul tunului se perdù în aer ca o descărcătură de trăsnet și un amestec sălbatic de vaete și strigăte îi fu urma.

La zgomotul tunului, așa ne-a cuprins o

spaimă de mi s'a sburlit și părul pe cap. Boin răgeau și dădeau în genunchi fugind.

Tatei, nu știu cum i-a fost la inimă; dar eu, m'am făcut de frică, cât un ghem sub țol. Și nu mult, tot prin borticea țolului, văzui fugind pe dealuri volintirii; unii călări, alții pe jos și turcii după dânșii. Care se împotrivea ciopârți eră făcut, care nu, legat, că turci erau mulți, mulți, câte patru erau după unul.

Dar, — nu știu cum se făcū — că pe când zoream să trecem dealul Spătăreștilor, iată că ne es în cale doi turci.

Tătucăi i s'a tăiat picioarele de frică și a început a tremurà; iar eu, nici nu suflam.

— Aha, — îi dă unu care pe semne știa Moldovinește; stați pe loc! — Tu volintir?

— Ferească D-zeu, Măria Voastă! bâlbbâi tătuca galben ca ceara și tremurând ca varga.

— Da, aice ce ai? îi dă unul din ei ridicând țolul.

— Un băet al meu Măria Voastră, s'o ghemuit și el de frică.

— Hai napoi!

Tata întoarse caru și o luarăm înapoi spre târg.

Când colo, — câmpul unde mâncaseră și chefuiseră volintirii, presărat cu leșuri de turci și volintiri și lagăr de soldați; iar în mijloc, pe un covor roșiu stă căpitenia cel mai mare, — Pașa și alți vreo câțiva turci bărboși: toți cu cafele și ciubuce lângă dânșii; iar mai deo-parte, ca la judecată, între săntinele vreo zece volintiri prinși legați unul de altul, cot la cot; printre ei și Ilie. Parcă și acum îl văd, cum stă cu ochii perduți în gol și ofta, să i să rupă pieptul.

Turcii, care ne-au adus, după ce-au vorbit, nu știu ce cu Pașa, unul din ei, repede se întoarnă spre noi și ne zise răstit:

— De unde veniți?

Tătuca, abia ținându-și firea cu căciula tot mototolind-o în mână, îi spuse tot.

Turcu, iar vorbi, nu știu ce cu mai marele lor și iar se înturnă spre noi.

— Ei, dacă sunteți cinstiți, dați garanție. Aice tata o sfeclì și rămase pe gânduri, — ca plouat.

El cunoșteà mulți negustori din târg. Cunoșteà, mai bine, pe Ițic Noia, care cumpără brânză dela Canta, — putred de bogat — bine

și cu dracu. D'apoi știà dacă l'o găsi pe undeva?... N'o fi fugit?.. Nu-i vorbă casa lui, erà tocmai pe deal, — între livezi — și nu o ajunsese focul.

În sfârșit, într'o doară, tata îi spune turcului, că-l cunoaște pe el, că de multe ori i-a vândut popușoiu și i-a cărat brânză dela stână.

— Hai la el! — zise turcul. Și însoțiți de alții am plecat.

Jidanul tocmai se pregătea să vie cu plocon la Pașa, care cum auzi, ce se gândi, ce se socoti, că îi spuse tatei să-i lese un bou zălog, că el nu știe ce s'o mai întâmplat de atâta amar de vreme de când nu l-o văzut.

— Apoi cum, să rămân cu un bou jupâne? Pentru D-zeu gândeștete și d-ta, să poate car cu un bou...

— Bine; dacă-ți place; dacă nu, ce să-ți fac? — zise jidanul oarecum nepăsător; dacă nu-i fi om cinstit, cu ce să plătesc pielea mea. Lasă boul și dute de unde ai venit!

Tătuca ce să facă, s'a învoit.

Jidanul a dat înscris că ne cunoaște că suntem cinstiți și n'avem nici un amestec cu volintirii.

— Hai, înapoi! zise turcul.

— Tătuca a lăsat boul și s'a pus el la tras lângă celălalt și ne întoarcem la Pașa. Și a mers și jidovul cu noi.

Aicea turcul, după ce mai vorbi, nu știu ce cu Pașa, chemă și pe ovrei și ce au vorbit cu toți nu știu că turcul iar se înturnă spre noi.

— Veniți încoace! și ne duse înaintea celor prinși. Vezi tu?—îi zise tatii: dacă te-oi prinde că ești volintir, ca aiștia ai să fi ospătat, și porunci ceva pe turcește la alți doi soldați.

Unul din ei îl deslegă pe Ilie.

Săracul, poate nici prin minte nu-i trăsnea ce au să-i facă.

Turcul îl legă la ochi și îl puse în fața celorlalți volintiri. Unul scoase iataganul și cât ai clipi îi sbură capul. Capul sări ca o minge în sus bolborosind, iar trupul,—parcă și acum îl văd cum se zbătea fără de cap, aruncând sânge în sus ca de-o prăjină.

— Hai, zice turcul; la drum și să nu vă prind că-i vai de steaua voastră.

Și am plecat.

De frică să nu mai dăm peste cine știe ce, am ocolit mult până să dăm acasă.

La poarta țarinei, ne așteptă mămuca sbuciumată cu copiii de mână.

Dar satul pustiu.

La curtea boierească, jur împrejurul ei făcute șanțuri și movili mari de pământ iar ograda și clopotnița bisericei mișună de volintiri și arnăuți.

Oamenii din sat, unii au fugit la curte; alții s'au ascuns pe unde au putut; iar alții, au dat bir cu fugiții.

Repede tătuca se duce acasă și ce se vorbi, ce se socoti cu mămăca, că înjugă vaca lângă celălalt bou și luând calabalâcul ne suie pe toți, claie peste grămadă în car și—peste hotar.

VERIFICAT
2007

CUPRINSUL :

	<u>Pag.</u>
În loc de precuvântare	3
Fata Popei	21
Noaptea Sfântului Andrei.	33
Îngerul morții.	79
Volintirii.	97

